

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 17 (Sõjaministeeriumi majas). Awatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjawäe keskjaamast).	Aastas Mk. 300 Poolesaastas " 150 Weerandaastas " 75 Üksiknummer. 15 marka.	$\frac{1}{1}$ lehekülge l. Mk 3600 $\frac{1}{2}$ " " " " " 1800 $\frac{1}{4}$ " " " " " 900 $\frac{1}{8}$ " " " " " 450 $\frac{1}{16}$ " " " " " 250

№ 22.

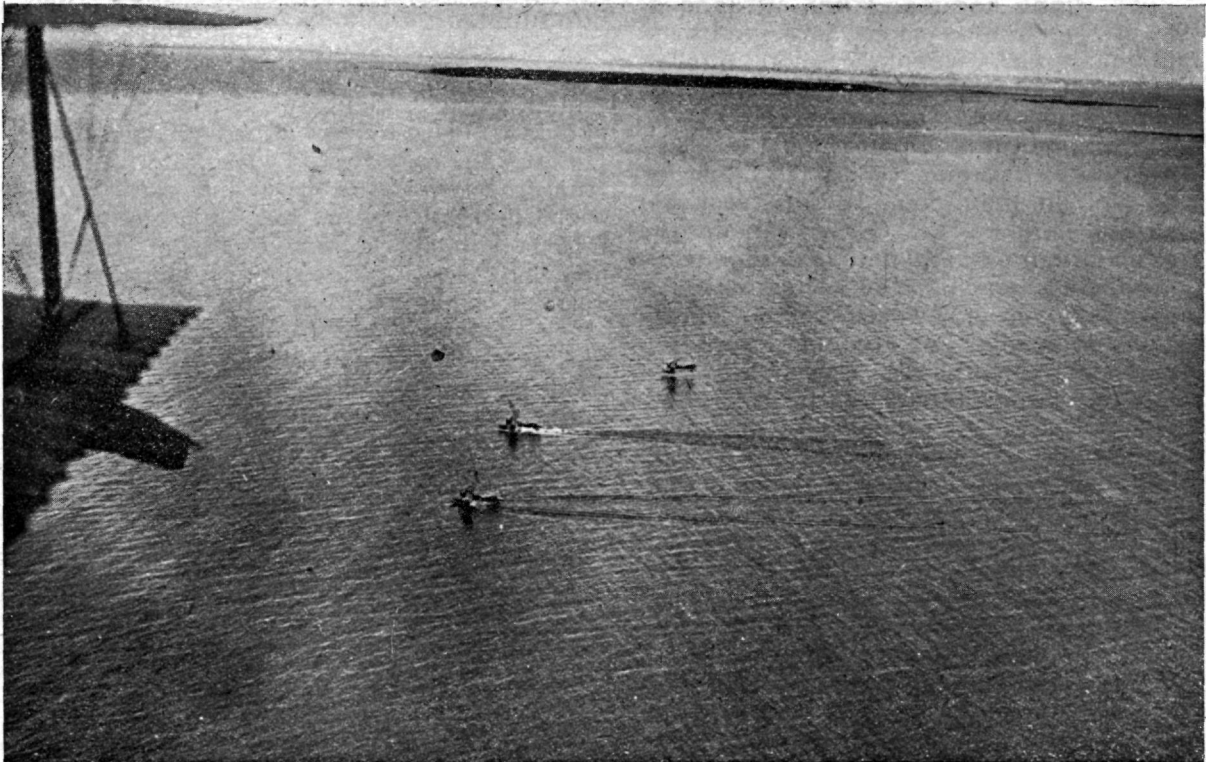
Laupäeval, 31. mail 1924.

VI aastakäik.

S I S U:

—o—: Nõukogude Wenemaa salaluure Eestis wabadussõja ajal. —ms—: Miilitsa-süsteem Lääne-Euroopa riikides ja Nõukogude Wenemaal. — R. Tdk.: Noorsoo sõjawäeline ettevalmistus Inglismaal. —ms—: Wäeosade waatused ja õppeala. — K. M.: Punawäe jalgwäe kahurvägi. — Wabadusristi kawalerid: kapten R. Kuslap ja scout-corporal A. Koern. — N.: Kasarmu õues. —n—: Weel Sõjawäe Majandusühisusest. — B.: Hobuse ratsastamise tähtsus ratsawäes. — Kas totalisaator on ainult hasartmäng. — Sõjawäe ametnikkude ja üleajateenijate-sõdurite kindlustamine koosseisude vähendamise korral. — Weltweebel August Issak. — Palgad Prantsuse sõjawäes. — Ametlikud teated. — Wäljamaa sõjawäed. — Meriwälised teated wälisriikides. — Segateated.

Lennuwäe manööwrid.

Üks meie merelennukite eskadrill riwis merepinnaletaskumas.

Nõukogude Wenemaa salaluure Eestis wabadus-sõja ajal.

(Lõpp.)

V.

N. Wenemaa salaluure wäerindel ja sisemaal.

Kui meie wäed Wiru wäerinnal ja hiljem Peipsi järwe piirkonnas kaitseseisukorda asusid, wõis tähele panna, kuidas N. Wenemaa ise meie wastu salakuulamist hakkas organiseerima. Lähedamaa salaluure wõtsid punawäe Jamburi, Oudowa ja Pihkwa luurebürood oma kätte, kuna teadete muretsemine kaugemalt seljatagant ja päälinnast kommunistliku partei Eestimaa keskomitee ülesandeks jäeti.

Kohaliku tähtsusega ja katkendlisi teateid wiisid esiotsa punawäele üksikud ülejoosikud ja need mahajäänud enamlased, kellel õnnestas meie tihedamaks muutunud wäeliinist läbi pääseda. Taganemisel olid Narwa ja Peipsi äärsetesse küladesse mõned punased sihilikult maha jäänud ja need andsid meie wägede liikumise ja asukohtade üle ööseti rakettidega märku. (Narwa linna kommandandi ettekanded). 1919 a. weebruaris algas juba wormiline salakuulamine. Wäerinde iseloomude lahkuminekut arwesse wõttes, korraldati wastawalt ka teadete muretsemist.

Wiru wäerinnal ja pärastpoole ka Peipsi järwe ümbruskonnas hakati üksikuid isikuid läbi liini meie poole saatma, enamasti endiseid elanikke, kes Saksa wägede tulekul siit lahkunud. Ka ilmus ärapõgenenud punawäelasi tagasi. Nendel ületulijatel oli ülesandeks siit sõjawäelisi teateid liiniwägede kohta wiia. Et enamjagu sarnaseid ületulijaid kohalikkude elanikkude poolt awalikuks tehti, polnud nende kawatsustel suuremat edu. Ka enamlise ajakirjanduse laialilaotamise pääle pandi rõhku. Ööseti loobiti meie kaewikute ette punaste maa-kuulajate poolt lendlehti: „Töölistele ja talupoegadele walges Eestis“, „Walgetele soldatitele“ jne.

Hiljem hakati ka wõõraid, wenelasi, mitte siitmaa elanikke, siia saatma. Need tulijad simuleerisid end Wenese kannatanud jõukama kihil ja tapetud ohwitseride perekondade liikmeteks. (Salakuulaja Iwanowa). Nad olid juba osawamad ja oskasid, iseäranis naisterahwad, oma haletsemisega meie sõdurite kaastundmust wõita. Nende hulgas oli ka neid, kes sunniwiisil salakuulajaks saadetud. Mittetagasiilmumise korral ähwardas tulija ligemaid

omakseid mahalaskmine. Mõnedel nendest olid siinsete kommunistide adressid kaasas, kes pidid teadete korjamisel abiks olema. Neil oli ka ülesandeks kaugemale seljataha, Rakwereni ja Tartuni, tungida ning meie tagawarawägede ja Põhja korpuse organiseerimise üle teateid tuua. Saadud teated pidid nad isiklikult läbi wäeliini toimetama. Üksikuid ülewiidud teateid awaldati isegi Wene ajakirjanduses. Pihkwas ilmuw Eesti töörahwa kommuuna nõukogu häälekandja „Tööline“ Nr. 11, 21. weebr. 1919 a., teatab, et soomlasi olla Rakweres 2000 ja Tartus 3000 meest. Narwa alla toodud Põhja korpuse osades olla 6000 meest ja Bibikowi 300-meheline salk.

Lõuna wäerinnal tarwitas punawäe juhatus teistsugust teadete kogumise wiisi. Et siin kaua aega kindlat rinnet polnud ja punawägi alaliselt taganes, jäeti sihilikult üksikud Wene ja Läti punased meie edasitungiwate wägede seljataha. Siinsed suured metsad wõimaldasid nendele häid peidupaiku; ka kohalikud elanikud olid neile wastutulelikumad ja warjasid neid meie ja Läti wõimude eest, andes neile ululust ja teateid meie meeste peatuskohtade üle. Mõnes kohas jõudsid nimeetatud agendid endid isegi terrori abil maksma panna ja pressisid elanikkudelt sõjalisi teateid wälja. Mahajääjad olid enamasti kohalikud mehed, kes ümbrusega hästi tuttawad. See asjaolu hõlbustas neile alalise ühenduse pidamist punawäega. Meie wägede edasitungimisel wahetasid ka nemad oma asukohti ja liikusid kaasa. Kui punawägi kellegi mahajäänud enamlase kodukohast kaugemale taganes, läks salaluuraja läbi liini punawäkke tagasi ja tema asemele jäi teine kohalik. Pääle selle tuli ka siin üksikuid ületulijaid ette, kuid vähemal arwul ja mitte nii organiseeritult, kui Wiru ja Peipsi piirkonnas. Kihutuskirjanduse laialilaotamise pääle pandi ka siin rõhku. Pea iga küla ja asunduse waldamisel leidsid meie wäed hulgana kommunistlik kirjandust ajalehtede, broshüüride ja proklamatsioonide näol. (Soomusrongide brigaadi ja 2. diwiisi ülemate ettekanded).

Hiljem astus siin tegewusse salakuulamise alal ka kommunistliku partei Läti-maa keskkomitee oma alluwate organisatsioonidega.

Kommunistliku partei Eestimaa keskkomitee hakkas päälinnas ja sügawamas seljataguses poliitilise agitatsiooni kõrwal ka salakuulajate wõrku looma ja puht-sõjalisi teateid koguma. Tarwis oli Wenemaale esitada selge pilt meie majanduslise, poliitilise ja sõjalise seisukorra kohta. Wäeosadesse, staapidesse, sõjalaewadele, piirikontrolli, kommandantuuridesse, lähematele kindlustatud saartele, sõjatööstuse tehastesse ja teistesse walitsuse asutustesse poetati kaastöölised. Iga asutuse kaastööliline sai wastawad juhtnöörid: wäeosadest ja staapidest oli tarwis nõutada päewakäske, operatiiv-ülesandeid ja ametliste plankide worme; merelt — teateid sõjalaewade liikumise, meeste, suurtükkide ja laskemoona arwu kohta; sadamast ja piirikontrollist — maaletulewate daanlaste, rootslaste ja Soome abisalkade ning sissewetatava sõjawarustuse üle; sõjatööstuse tehastest — walmisolewate, parandatawate ja liinile saadetawate sõjariistade ja laskemoona kohta; saartelt ja mujalt — kindlustamise tööde, patareide asukohtade ja garnisonide suuruse kohta; kommandantuuridest ja politseist — allakirjutatud ja pitsatiga warustatud täitmata sõidulubasid, *isikutunnistuste planke jne.* Iseäranis terawalt peeti silmas meie wägede ümberpaigutamist ja Põhja korpuse organiseerimist. Raudteede ja wägede asukohtade ümbrusse pandi ametisse erilised maakuulajad, kes kõigi muudatuste pääle tähelpanu pöörasid ja iga sõduri ning ohwitseri etteawaatamata awalikkust kasutasid.

Aeg-ajalt jätkati pöranda all lendlehe „Kommunisti“ wäljaandmist, koguti Eesti kodanlisi ajalehti ja trükiti proklamatsioone sõjawäes laiali laotamiseks, nagu „Päewakäsk Nr. 333“, „Eesti petetud „rahwaa“ soldatitele“ j. n. e. Weebruari kuu lõpul hakati kommunistide poolt ülewõetud Ametühisuste nõukogu häälkandjat „Töö Häält“ wälja andma.

Kogutud teated, päewakäsud, plangid ja ajalehed saadeti N. Wenemaale käskjalgadega, samuti ka nende partei fegelastega, kellel elu siin kardetawaks läks. Pihkwa ajaleht „Tööline“ Nr. 12, 23. weebr. 1919 a., kirjutab järgmist: „Meie saame igapäew teateid Eestimaa olude üle. Need teated tulewad mitmel kujul: seltsimeeste jutustustena, walgetelt ärawõetud kirjadena, wälis-sõnumetena ja Eesti kodanliste lehtedena“.

Pärale jõudnud dokumendid sorteeriti Wene luurebüroodes. Mõned nendest tehti järele. Siis saadeti nad siinsete agent-residentide kätte, kes neid tarwiduse

järele kasutasid. Juba 1919 a. juulis oli suurem saadetis meie ja Läti dokumentide planke Marienburi alewis agendi Behrsini käes.

Kommunistlikud organisatsioonid jätkawad salajast urgitemist endise wisadusega. Mais kihutakse töölisi üldstreigile, iseäranis sõjatööstuse tehastes. (W. Kingissepp — Iseiswuse ikke all. 1920). Wäeosades, iseäranis seljatagustes, tehakse kõwasti kihutustööd, et meie wäed Wene „walgeid“ pääletungimistel ei toetaks. Selle järele rõhutatakse sõja otstarbetust, põhjenedes N. Wene riigitegelase Sinowjewi kõnele, milles öeldud, et „nõukogude sõjawägedele antud käsk mitte üle Eesti piiri tungida“. 19. juulil puhkeb Tartus 2. diwiisi tagawara pataljonis suurem awalik wastuhakamine. 30. ja 31. augustiks kutsuti Tallinnas „Esimene ülemaaline ametiühisuste kongress“ kokku „töölise diktatuuri sisse seadma ja walitsuse wõimu töörahwa kätte andma“ („Tall. Teat.“ 190—1919 a.) Suwe jooksul seati keskkomitee tegewus N. Wene luurebüroodega kontakti ja keskkomitee hakkas oma teateid, ajalehti ja muid saadetsi büroode kirjakandjatega üle Walga ja Marienburi Wenesse toimetama.

*

1919 a. kewadel tegi N. Wenemaa salaluure Eestist saadud teadete põhjal selgeks, et eelolewa suwe kestwusel Wene interentsiooni wäed siitpoolt suuremaid pääletungimisi algawad. Neid sündmusi kawatseti salaluure wõrgu laiendamiseks ja süwendamiseks kasutada ning terwel Baltimaal põhjalik agent-residentide „istutamine“ läbi wiia.

Selle eesmärgiga loodeti ära kasutada kaht wõimalust: 1) — Arwatawatesse pääletungi piirkondadesse saadeti hulk agente, kes pidid edasiminewate „walgete“ seljataha jääma. Ühedel nendest oli ülesandeks paigale jääda ja kohal tööle hakata. Teisi kohustati aga Wenes kannatanute ja sõjapõgenejate ettekäändel kaugemale sissemaale rändama ja sääl salakuulajate wõrke looma. 2) — Et luure weel laiema ulatuse wõtaks, otsustati läbi meie wäeliini erilisi agent-residente saata, kes Eestis ja Lätis wähemaid salaluure tsentrumid asutaksid ja ka kohalikkudelt kommunistlikkudelt organisatsioonidelt teadete saamist hõlbustaksid. Agentide läbisaatmise kohaks waliti Läti riigi territoorium, mis ajutiselt meie wägede kaitseda oli. Tegutsemiseks määratud agendid olid juba enam-wähem ette walmistatud.

Kirjeldatud salaluure kawa teostamine pandi Peterburi sõjawäe ringkonna staabi luurejaoskonna ja meie wastu võitlewate 7. ja 15. armee luurebüroode pääle, mis asusid Jamburis, Oudowas, Pihkwas, Reshitas. Kuipalju sw. ringkonna ja 7. armee luure korraldajad ära suutsid teha, ei ole täpselt teada. Kuid kindel on, et iga suurem Wene „walgete“ wägede edasi-tagasi liikumine Eestisse hulganä N. Wenemaa salaluure agente ja kaastöölisi sõjapõgenajate ja igasuguste hädaldajate näol juure tõi. Kõige suurejoonelisemalt tegutses 15. armee salaluurebüroo, mis enne Luugas, pärast Reshitas asus. Büroo ülemaks oli lätlane Jamberg, warjunimega Stender. Tema algas oma ülesannet mahajäänud Läti ja Wene punaste koondamisega ja laiendas oma tegewust aegamööda Riiani, Tallinnani, isegi Narwani.

Kõige esmalt ilmus siia „walgete“ eest põgenenud rätsep Rotwa oma abiliste Murneeki ja Sihle'ga. Ta asus Lütteni walda Karshuki majasse elama. Tema ülesandeks oli meie wägede seljataga redusolewaid punaseid wõi, nagu meie mehed neid nimetasid, „metsawendi“ waldade wiisi 9—10-mehelistesse salkadesse koguda ja neile kooskäimise kohad määrata. Niisuguseid salku tekkis üle kümne: Malupis, Lütsenis, Lipnos, Wana-Schwaneburis, Modinskis, Bolowskis ja mujal. Nende ülesanne oli teadete kogumine meie wägede lähemas seljataguses ja kihutustöö, sildade purustamine ning meie üksikutele sõduritele kallale tungimine. Kogutud teated anti edasi suusõnal ja kirjalikult. Wiimased toodi kokku Lipno walda, kus neil Lotsukupshi talu juures õõnes määnd postkastiks oli. Rotwa käsutuses oli üks mees- ja kolm naiskirjakandjat, kes temalt palka said ja saadud teated läbi meie liini 15. armee staapi toimetasiid.

Warsti saadeti Wenest siia uus agent-resident, samuti siit warem ärapõgenenud rätsep Rybak. Tema asukohaks määrati Marienburi alew. Tema ülesanded ulatasid juba laiemale. Ta kogus teateid meie wägede asukohtade, patareide seisupaikade ja ladude üle, Läti sõjawäe organiseerimise ning meie ja Läti wahekorra kohta. Ta seadis metsawendadele täielise asjaajamise sisse. Igal salgal olid oma kirjaplangid, ja saadud teated läkitas ta pitseeritud ümbrikutes Wenesse. Tema käsutuses olid 8 kaastöölisi ja 3 naispostiljoni. Kõik teenijad — metsawennad, kaastöölised ja postiljonid — olid palgalised ja said 1.000—1.500

rubla kuus. Igapäewases elus oli Rybak harilik külarätsep, kes Marienburis Weski tänawal nr. 1 krt. 12 oma töötoas ühe õpipoisi Serdant'iga töötas, raskete aegade üle kaebas ja inimestelt töötellimisi wastu wõttis, olgugi et tal ilmiski tööd polnud. Töötoas rippusid tal paar-kolm ülikonda, millega ta sõnumete toojaid kaastöölisi ja kirjakandjaid maskeeris.

Nähes, et esimesed katsed õnnestasiid, hakkas 15. armee luurebüroo uut salakuulamise tsentrumi looma, tarwitades seejuures pääasjalikult naisjõude. Uus organisatsioon pidi ülebaltimealine saama ja Eesti ning Läti riigi kõige salajamaisse asjusse tungima. Selle wõrgu asutamisel wõeti nähtawasti aluseks juhtnõör: „Saladus, mida naisterahwad ega papid ei suuda awalikuks teha, jääb igawesti teadmatuks“ (Decker — Wäikesõda).

Uus salaluure organisatsioon asutati järgmiselt:

1919 a. mais tuli N. Wenemaalt salaja läbi meie wäeliini üks waene lesknaine Kubias oma alaealise pojaga ja asus Marienburi alewisse Järwe tänawale nr. 9 elama. Siin asutas ta wäikse würtspoe ja hakkas kauplerna. Toelikuft oli ta aga Läti alam Behrsin, endine Smilteni täidesaatwa komitee teenija, keda 15. armee luurebüroo siia saatis salakuulamist organiseerima. Talle makseti 1.500 rubla kuus palka ja tema käsutuses olid kaks noort naisterahwast, kes kirjakandjate kohuseid täitsid ja ka ise meie wägede üle teateid kogusid. Behrsin töötas Rybakist lahus ja ilma selle teadmata. Marienburist laotas ta oma agent-maakuulajate wõrgu Walka, Wõndu ja teistesse tähtsamatesse kohtadesse. Hiljem astus ta Riia ja Tallinna kommunistlikkude organisatsioonidega ühendusse. Walka määras ta omale abiliseks, agent-residentiks, ämmaemanda Hwostkowa ja nimetas sellele kolm-neli kohalikku naisterahwast agent-maakuulajateks. Ühenduse pidajaks Marienburi ja Walga wahel palgati kitsaroopalise raudtee teenija Peterson. Sideks Walga agentide wahel oli noormees Lappa. Palka said Walga keskkoha teenijad 800—1.500 rubla kuus, nii kuidas kellegi töö wäärt oli. Walga agendid kogusid iseäranis tähtsaid teateid meie wägede, laskemoona ja soomusrongide liikumise ning haawatute transporteerimise üle. Käis ju säält läbi terve Lõuna wäerinna elusoon. Edasi löi Walga agent-resident ühenduse Tallinna keskkomiteega, kelle kirjakandjad töid temale kirju ja ajalehti Marienburki

edasi toimetamiseks. Töö suurenemise tõttu määrati warsti Behrsinile weel üks naiskirjakandja juure. Nii sai ta 3 kirjakandjat — Briwneek, Kalwin ja Paegle, kes alaliselt Marienburi ja 15. armee staabi wahel liikusid. Üle piiri minnes ja säält tulles kandsid nad alati tüki riidet kaasas, nagu tuleksid nad poest, nagu lähöksid nad õmbleja juure j. n. e. Palka said nad 1.000—2.000 rubla kuus.

1919 a. suwe keskpaigas funktsioneeris Behrsini salaluure aparaat täielikult. Tema edule aitas suuresti kaasa sõda Landeswehriaga, mis meie tähelpanu kütkestas. Behrsini agendid, kirjakandjad ja kaastöölised töötasid warjunimede all. Õigeid nimesid nad üksteisel pääle agent-residendi ei teadnud. Neil olid omawahelised salasõnad ja kõnekäänud tarwitada, näituseks: „mees“ tähendas meie wastuluure ametnikku; „Lemsalu“ — Wenemaad; kokkusaamisele tulles pidi tulija ootajalt küsima: kust läheb tee Lemsalu? ja ootaja pidi wastama: pahematkätt jne. Korterisse ilmumise korral pidi tulija kirjakandja järgmiselt juttu algama: Ma olen Lemsalust. Kas wõiksite mulle kolm paari pesu pesta? Jaatawa wastuse puhul wõis julgesti paigale jääda, kuna eitamise korral polnud „õhk puhas“ ja tulija pidi kohe lahkuma.

Wenemaalt saadeti Behrsinile ohtralt tsaariraha, kümned tuhanded pakis, rahade numbrite järjekorras; samuti ka juhtnööre ja Tallinna tegelaste adresse; meie ja Läti kommandantide, wallawalitsuste wale ja õigeid täitmata isikutunnistuste planke, kus allkirjad ja pitsatid pääl. Muu seas olid ka Tallinna linna kommandandi sõidulubade plangid, soomusrongide diwiisi staabi sõiduload piirikontrolli tempeliga: „Wäljasõit Hoppast lubatud“, Wõnnu linna kommandandi load Läti keeles ja hulk muid planke, adresse jne.

Et Tallinna ja Walga wahel paremat ja vähem silmapaistwat ühendust luua, saatis 15. armee luurebüroo juunis kaks naiskirjakandjat — Detlau ja Abolini, kes seni Riia ja Reshitsa wahet käisid, siia ühenduse pidajateks. Reshitsast anti neile järgmine adress kaasa: Tallinn, Wladimiri tän. nr. 26, krt. 7, Tiina Preede. Siia jõudes hakkasid nad ümbrusega tutwunema ja madrustega, kindluse tööle käijatega ja Aegna saare kindluse tööde künnikuga flirtima. Kirjad ja ajalehed toimetati neile siinsete kommunistlikkude tegelaste poolt kätte ja transporteeriti Walka Hwostkowale edasi, kust need Marienburi kaudu

Wenemaale rändasid. Palka said nad Hwostkowalt 1.200 rubla kuus. Walga ja Tallinna wahet sõitsid nad wahel Tapa-Tartu, wahel Mõisaküla kaudu.

Tallinnas juhatati neile kohad, kuhu nad hädakorral wõisid minna. Kord märkasid nad uulitsal endi järel meie wastuluure ametnikku piiluwat. Nad läksid kohe Riisenkampfi tänawale nr. 18, krt. 6, rätsep Timtshenko juure sisse, kust neile teised riided anti. Kui nad wälja tulid, ei tunnud luureagent neid enam ära ja nad pääsid minema.

Kui meie wäed 1919 a. augustis Pihkwa waldasid, oli säält 15. armee luurewõrk juba ees. Luure-agentidel oli käsk kohale jääda ja edasi töötada. Hulga teiste seas jäid sinna paigale ka agendid neiid Winter ja Janson. Igaks juhtumiseks olid nad warustatud Tallinna ja Walga luuretegelaste adressidega. Winteril oli näiteks: Tallinn, Lasnamäe tän. nr. 10/1, krt. 14, Eggert (warjunimi), ja Wladimiri tän. nr. 26, Abolin. Jansonil — Walk, Aleksandri tän. nr. 23/25, krt. 2, Hwostkowa. Mõlemad neiid olid Läti rahwusest, keskkooli haridusega, julge ja leidliku iseloomuga ning intelligentse wäljaastumisega. Winter oli 15. armee luurebüroos sekretärina teeninud, kuna Janson warem Moskwas, pärast Smilteni täidesaatwas komitees kohtu-uurijana oli töötanud. Seetõttu tundsid nad siin tegutsewaid agent-residente ja kirjakandjaid isiklikult, kuid need ei teadnud nende õigeid nimesid: nad mõlemad töötasid warjunimede all.

Pärast Pihkwa waldamist jäi Janson sinna paigale ja hakkas meie wägede üle teateid koguma. Tema käsutuses olid mitu kaastöölist ja üks naiskirjakandja. Üks tema saadetud teade oli näiteks nii: „Pihkwas on Balahowitshil 20.000 meest. Jaamas seisab Eesti soomusrong „Kapten Irw“. Eesti wäed asuwad linna ümbruses“. — Kui meie wäed Pihkwast taganesid, tuli ka Janson kui sõjapõgeneja säält auru-laewaga Tartu, et siin agent-residendina edasi töötada, ja astus Hwostkowaga ühendusse. Winterilt, kes wahepääl Tallinna oli kolinud, sai ta järgmise adressi: Tallinn, postkast nr. 131, Ern. Tartus elas Janson esitsa ligi kuu aega „Liwoonia“ wõõraste-majas ja katsus sõjawäelastega tutwusi luua. Wiimati üüris ta Wallikraawi tän. nr. 9 leitnant K. korterist omale toa ja asus sinna elama. Kogutud teated wiis ta ise Walka Hwostkowale Marienburki edasi-saatmiseks. Wahetewahel sõitis ta ka Tallinna, kus Winterit kohtas.

Nagu eelpool öeldud, sõitis Winter pärast meie wägede Pihkwasse tulekut Tallinna Preede juurde, kes tema Dwigateli wabriku käskjala Mikenase korterisse elama pani. Mikenas elas Aleksandri tän. Muthli majas, töötas salakuulamise alal Erni nime all ja sai kirje Dwigateli wabriku postkasti nr. 131 kaudu. Siin sai Winter kommunistlikkude organisatsioonide esitajatega kokku, seadis oma tegewuse nendega kontakti ja hakkas tööle. Et asi enam warjatud oleks, nõutas keskkomitee tegelane Strandmann (warjunimi) talle uue isikutunnistuse Bachsoni nime pääle, kus ta elukutse „tundide andja“ oli märgitud. Tallinnast wõttis Winter sõite Tartu, Walka ja Narwa ette. Teel kasutas ta aega tutwuste otsimiseks ohwitseridega, kellelt nii mõnegi tähtsa teate sai. Narwas peatas ta pikemat aega Pihkwa tänawal nr. 41 ja sobitas sõprust Põhja-Lääne armee ohwitseridega. St.-kapten Ogloblini wiis ta isegi niikaugele oma meelitustega, et see ta halastaja õe wormis terwe armee seljataguse oma autos läbi sõidutas ja kõik warude, ladude ja wastupaneku kohad ära näitas ja ka ära seletas, kuipalju kusagil Eesti ja Wene „wägeid“ wägesid ja suurtükka on. See sündis 1919 a. nowembris. Saades nii palju ja nii tähtsaid teateid, ruttas Winter kohe Tallinna, märkis Ogloblinilt saadud kaardil nad ära ja saatis kaardi ühes täpse kirjeldusega kirjakandja Aboliniga Walka, kust teated edasi 15. armee staapi rändasid. Ümbes samal ajal wõeti terwe Behrsini organisatsioon kinni. Winter jäi aga sel

põhjusel üksinda wabaks, et tema õiget nime esialgul teada ei saadud, teda tunti ainult „musta plüüspalituga daami“ nime all. See arreteerimine tuli salaluure tegelastele ootamatult ja ajas nende plaanid segamini. Tallinnast põgenes selle tagajärjel hulk salakuulajaid Wenemaale, nende seas ka keegi Eggerti nimeline isik. Kohalik keskkomitee tegelased pugesisid veel sügawamale põranda alla ja jäid edasi tegutsema. Kuid Winter ei kaotanud veel lootust. Ta saatis Eggertiga kirja 15. armee luurebüroo ülemale, teatades oma kaastööliste saatusest ja paludes kiires korras 5—6 isikut omale seisukorra päästmiseks appi saata. Enne aga, kui wastus tagasi jõudis, wõeti kõik wabariigi musta plüüspalituga daamid järelwalwe alla. Et Winter õigel ajal oma ülikonda ei wahetanud, langes ta Nõmme alewis lõksu. Ta oli sinna sõitnud sõjakooli kohta teateid koguma. Arreteerimisel leiti tema juurest mitmesuguseid ülestähendusi ja märkusi meie wägede üle ja isikutunnistus Agnes Bachsoni nime pääle, mis Tallinna linna politsei 2. jaoskonna ülema poolt 15. now. 1919. a. wälja antud.

Seega oli Behrsini salaluure organisatsioon, kus töötasid 17 isikut — 4 meeste ja 13 naisterahwast, — awalikuks tehtud. Teised 15. armee luurebüroo poolt ellu kutsutud salakuulajate tsentrumid likwideeriti juba warem. Warsti pärast seda lõppes Eesti-Wene waheline sõjategewus ja salaluure organisatsioonid katkestasid ajutiselt sõjaliste teadete kogumise. —o—

Miilitsasüsteemist Lääne-Euroopa riikides ja Nõukogude Wenes.

Ühenduses osalise miilitsasüsteemi maksmapanemisega Wene punawäes ei ole huwitusest säääl wäljakujunenud süsteemi kõrwu seada Lääne-Euroopa riikides tarwitusele wõetud miilitsasüsteemiga.

Armee komplekteerimist miilitsasüsteemi järele tuntakse juba ammu. Esimesena läks teatawasti sellele süsteemile üle Schweitsi armee (XVI aastasajal). Praegu wõime miilitsa-armeesid leida veel Norras, Rootsis, Portugalis, Daanis ja Hollandis. Nende riikide miilitsa-armeede põhjaks on alalised kaadrid. Kõik sõjawäeteenistuse kohuslised meeskodanikud kutsutakse teatawaks ajaks koondusõppustele. Komplek-

teerimise süsteem on igal pool territoriaalne. Ainult eriwäeliikidesse kogutakse teenistuskohuslisi kodanikke üle kogu riigi ja saadetakse wastawate wäeosade kaadrite asupaikadesse. Kõik teatawa raiooni teenistuskohuslised mehed kuuluvad ühte wäeosse; säääl käiwad nad õppustel ja sinna ilmuwad ka mobilisatsiooni korral.

Õpeaja kestwus on pea igas armees isesugune, kusjuures esimene koondusõppus kõige kestwam. Kõige lühem esimene koondusõppuse aeg on Norras: jalgwäele 1 kuu 18 päewa, kahurwäele 3 kuud ja ratsawäele 3 kuud 12 päewa. Järgne-

Inglise kindralstaabi kolonel Nosworthy ringreisid Balti riikides.

Istuvad wasakult paremale: kindral-majoor Unt, Inglise kindral-konsul Montgomery-Grove, sõjaminister Amberg, kolonel Nosworthy, kindralleitnant Laidoner, major Goodden, rahaminister Strandmann, riigikogu liige Kornel.

Seisavad: kapten Mollin, merewäe kapten Herm, kolonel Tõrwand, kindralmajor Lill, kolonel Rink, rahaministeeriumi administratiiv-osakonna juhataja Markus, kapten Landsberg.

watel aastatel on ette nähtud 4 koondusõppust, kogusummas 96 päewa. Kogu õppus kestab seega jalgwäes 144 päewa, ratsawäes 198 päewa. Kõige pikem esimese koondusõppuse aeg on Hollandis: jalgwäele 5 kuud, kahurväele 12 kuud ja ratsawäele 18 kuud. Hiljem on kaks koondusõppust, kokku 40 päewa*). Hollandi ja Daani armeed ei saa pikaajalise esimese koondusõppuse tõttu puht-miilitsa sõjawäeks nimetada; õigemini on see esimene koondusõppus lühendatud teenistuse aeg.

Kogu teenistusaja kestvus miilitsaarmees on umbes 30 aastat (20—50 aastani), välja arvatud Hollandi, kus teenistus-aeg wältab 21 aastat (19—40 aastani).

Mis puutub miilitsaarmee loomisse N.-Wenes, siis on tal seljataga ainult üks katseaasta. Läänud aasta jaanuaris astuti esimene samm punaarmee ümberkorraldamiseks niisugustel alustel, et „tõerahwas saaks wajaliku sõjawäelise ettewalmistuse kõige wähe-ma kõrwalekaldumise juures

loowast tööst“. Seks moodustati ümber üksikud kaadri diwiisid miilitsa diwiisideks. Miilitsadiwiisi alaline koosseis oli mõeldud 1489 meheline: diwiisi staap 96 meest, diwiisi kool 24 m., 3 rügementi kokku 999 m., ratsa eskadron 43 m., kerge kahurwäe diwisjoni staap 30 m., kaks kerget patareid 72 m., haubitsi diwisjoni staap 30 meest, kaks haubitsi patareid 56 m., haubitsi park 16 m., sapööri kompanii 30 m., auto-mootor-ratate salk 5 m., side pataljon 69 m., ja waraaitade meeskond 19 m. Koondusõppuste ajal paisusid miilitsadiwiisi rügemendid umbes 3000 mehelisteks üksusteks. Wastawalt koosseisule määrati kindlaks wäeosade komplekteerimise raioonid ja seati kokku sellesse ehk teise üksusesse kuuluwate meeste nimekirjad. Sellekohaste ettewalmistustöödega jõuti lõpule 1923 a. sügiseks, mil ka esimesed wahelduwa koosseisu koondusõppused (3 nädalat) ära peeti. Kõiki seda tehti, nagu öeldud, katseks — ilma kauge-male ulatawa kawata ja hääs lootuses, et tegelik elu ise näitab, mis sihis peab miilitsasüsteemi arenemine punawäes välja kujunema. Konkreetsemad alused pan

*) Üksikasjalised andmed selle kohta on „Woina i Mir“ nr. 7, lhk. 223.

punawäe miilitsasüsteemile märtsi kuu esimesel poolel s. a. ärapeetud üleriikline nõupidamine territoriaal-wäeosade formeerimise ja sõjawäelise kaswatuse läbiwiimise asjus. Sel nõupidamisel wõeti lähema eritluse alla aastase töö tagajärjed ja seati üles, arwestades seniseid kogemusi, tulewiku plaan. Organisatsioonisse puuutuwatest küsimustest töötati ajakirjanduse teatel wälja raionidesse jaotuse, komplekteerimise, arwestamise ja teenistuskäigu määrused.

Miilitsa osade raionidesse jaotusest otsustati nõupidamisel aluseks wõtta nende kompaktsus; ainult iseäralistel juhtumistel wõib eraldada üksikuid raioone, kuid mitte vähemaid kui jalgwäe pataljon ja ratsarügement. Kahurwäele, tehnilistele wägedele ja asutustele otsustati eriraioone mitte moodustada; neid komplekteeritakse rügementidele määratud raionidest.

Miilitsawäeosade komplekteerimiseks inimeste ja hobustega töötati wälja nõupidamisel üksikasjalised määrused. Nende määruste järele tuleb kütiosades kaadri punawäelaste koosseisu komplekteerida wäljastpoolt oma raioone, ratsawäes aga punawäelastega kaadri wäeosadest, kes vähemalt 6 kuud teeninud ja „proletaarse elemendi“ hulka kuuluvad.

Teenistuskäigu asjus miilitsawäeosades otsustati nõupidamisel wahelduwale juhtide ja administratiiv-koosseisule teenistusajaks määrata 6 aastat, kusjuures wanadus jääks 29 ja 38 a. piiridesse. Wahelduwa koosseisu lihtpunawäelastele oleks nelja aasta jooksul koondusõppuseid üldsummas: jalgwäes 5 kuud, ratsawäes 9 kuud, tehnilistes wägedes 6 kuud.

Punawäe ümberkorraldust miilitsasüsteemi põhimõtetal kawatsetakse teostada järk-järgult. Esimeses järjekorras tuleks rahwa sõjalise ettewalmistuse organisatsiooni moodustamine miilitsasüsteemi alusel, siis sõjalise ettewalmistuse punktide sisseseadmine ja miilitsawäeosade kaadrite loomine ning alles pärast seda üleminek miilitsasüsteemile. Siit peab järeldama, et punawäe täielikust üleminekust miilitsasüsteemile wõib juttu olla ainult kaugemas tulewikus. Praeguseid miilitsadiwiise wõib seepärast waadelda kui mingisuguseid ülemineku worme, mis seowad wana süsteemi uuega. Kaadri organisatsiooni struktuuri ja kaadri arwu poolest (wõrreldes wahelduwa koosseisu omaga) sarnanewad nad rohkem alaliswäe diwiisidele. Kuid nende komplekteerimise printsiip ja wahelduwa koosseisu wäljaõpetamise kord ilmutab tüübilisi miilitsawäe organisatsiooni tunnuseid. Ka pole punawäe miilitsadiwiiside kaader mitte ainult sõjawäe instruktorite-organisaatorite kaader, waid see on ühtlasi wäejuhtide kaader. Need on tähtsamad iseloomustawad joned, mis eraldawad punawäe miilitsasüsteemi Lääne-Euroopa riikide armeede miilitsasüsteemist.

Lõpuks ei saa tähendamata jätta, et esialgse plaani järele pidi uus süsteem punawäes wälja arenema iseseiswalt ja kõrwuti alalise wäega, kusjuures wiimane miilitsasüsteemile järkjärgult maad pidi andma. Tegelikult on aga asi aasta jooksul nii wälja kujunenud, et alaline punawägi muutub ise seesmiselt uueks sõjawäe organisatsiooniks. —ms—

Noorsoo sõjawäeline ettewalmistus Inglismaal.

Noorsoo sõjawäelise ettewalmistuse mõte Inglismaal on väga wana. Ta on pärit juba keskajast. Nii tegi Heinrich VIII (1509 — 1547 a.) igale perekonnaisale kohuseks oma meessoost järeltulijaid wälja õpetada wibupüssi laskmises ja oda wiskamises, sest Inglise sõjawägi olla lahinguwäljal näidanud, et ta nimetud sõjariistadega ümberkäimises teistest sõjawägedest maha on jäänud.

XX aastasaja algul wõeti noorsoo sõjawäelise ettewalmistuse küsimus uuesti üles. Ilmasõja lahtipukhemise wõimaluste ettenägemine ning arusaamine, et sarnast

sõda wõrdlemisi wäiksearwulise elukutselistest sõjameestest koosseiswale sõjawäega edurikkalt lõpule ei saa wiia, oli tõukeks paljudele kuulsatele Inglise wäejuhtidele ja riigimeestele kõige oma jõu pühendamiseks Inglise noorsoo sõjawäelisele ettewalmistusele.

Sellesse ajajärku kuulub paljude sõjawäeliste ühingute, seltside ja klubide asutamine, mille eesmärk on keskkoolides ja ülikoolides õppiawat noortsugu niiwõrd sõjawäelisel ette walmistada, et tarbekorral tema häädeks sõduriteks wäljaõpetamise aega tuntawalt wõib lühendada.

Kõigepäält vaatame riigi poolt ülalpeetawate sõjawäeliste ühingute organisatsiooni.

Nende seas on esimesel kohal „Ohwitseride õppekorpus“. Selle ühingu eesmärk on ette walmistada territoriaal-sõjawäe tarwis tagawarawäe ohwitseri. Ohwitseride õppekorpuse lõpetajale on siiski wõimalus antud, pääle teatud katsete läbitegemist, ohwitserina ka tegewasse sõjawäkke teenistusse astuda.

Ohwitseride õppekorpus seisab koos kahest jaoskonnast: noorte jaoskonnast — koolipoistele wanusega 14 — 17 aastani ja wanemast jaoskonnast noortemeestele, kelle wanus 17 — 24 aasta wahel. Noorte jaoskonnad on keskkoolide juures (Eton'is, Harrow'is jne), kuna wanemad jaoskonnad ülikoolide juure on asutatud (Oxford'is, Cambridge'is). Osawõtt neist on wabatahtlik. Sisseastuja wõtab wabatahtlikult enese pääle kaheaastase sõjawäeteenistuse kohustuse. Osawõtjad pole pääle kursuse lõpetamist kohustud ohwitserina teenima ei territoriaal-ega ka asumaade sõjawäes.

Õpetajateks on sõjaministeeriumi poolt ohwitseride õppekorpuse juure tegewast sõjawäest mitme aasta pääle kommandeeritud ohwitserid. Õpetusse puutuwad üldjuhtnõõrid annab kindralstaabi ülem. Diwiiside ülematel on õigus neile alluwate diwiiside piirkondades asuwaid ohwitseride õppekorpuse jaoskondi inspektorilises korras üle waadata.

Wäljaõpetamine neis sünnib pääasjalikult jalgwäe tarwis. Iga nädal peetakse mõni tund sõjawäelisi õppusi. Seks otstarbeks on sisseseatud wõimlemis- wõi harjutussaalid, kus esialgu läbi minnakse sõjawäe teenistusse puutuwad põhiküsimused, sõjariistadega ümberkäimine ning nende materjaalne osa. Pärast juba wabas õhus asutakse laskeharjutuste läbimisele ja taktiliste ülesannete lahendamisele.

Seisawad aga „Ohwitseride õppekorpuse“ läheduses reguläär-sõjawäe osad, siis minnakse sõjawäelised õppused läbi koos reguläär-sõjawäe osadega. Iga kursant on kohustud kord aastas 14 päewalise kestwusega laagriõppused kaasa tegema suures sõjawäe õppelaagris. Kursandid warustakse riigi poolt sõjariistadega ja wormi riietega. Tähtsamate ülikoolide juures on pääle jalgwäe klassi weel suurtükiwäe ja ratsawäe klassid. Nii wõib sagedasti näha Cambridge'is üliõpilasi, kes nähtawa huwiga suurtüki-õppust läbi teewad. Ratsawäe

klassist osawõtt on wõimalik ainult rikkamatel üliõpilastel, sest nad peawad muretsema omal kulul hobuse.

„Ohwitseride õppekorpuse“ lõpetajad, kes ohwitseriks ülendatud soowiwad saada, peawad sellekohased katsed läbi tegema, kusjuures katsed on jaotud kahte kategorigasse — esimesed, et ülendud saada leitnandiks, teised et ülendud saada kapteniks, ühes arwamisega tagawarawäkke.

Ohwitseride õppekorpusest osa wõtta soowijate arw on väga suur. Minewal aastal oli osawõtjaid 35.000. Riigi poolt antakse, toetuse näol, igale osawõtjale 2½ naelsterlingit aastas.

Algkoolides õppiwast noorsoost on moodustatud nõndanimetud „Kadetikorpused“, mille eesmärk on walmistada tagawarawäe allohwitseri ja ka reamehi. Osawõtjad neist on ära jaotud, wastawalt tegewassõjawäes makswatele koosseisudele, jagudesse, rühmadesse, kompaniidesse jne. Õpetajateks on sõjaministeeriumi poolt määratud allohwitserid tegewast sõjawäest. Wäljaõpetamine sünnib sama põhimõtte järgi, kui „Ohwitseride õppekorpuse“ nooremates jaoskondadeski. Iseäranis rõhku pannakse märki laskmise pääle wäiksematelt kaugustelt. Riigi poolt antakse iga kadeti pääle aastas 6 shillingit. Täna wuse aasta riigi eelarwest on aga see summa maha kärbitud — kokkuhoidmise mõttes.

Kadetikorpusetest osawõtjate arw on praegu 120.000 õpilast, kes on ära jaotatud 2319 kompaniisse.

Pääle riigi poolt ülalpeetawate noorsoo sõjawäeliste ühingute on Inglismaal olemas weel terve rida eraisikute poolt asutatud ja ülalpeetawaid noorsoo sõjawäelisi ühinguid.

Nendest on wanemad: „Noortemeeste waimulik brigaad“, „Poiste brigaad“ ja „Noortemeeste sõjawäelise drilli ühing“. Need ühingud on asutatud 80 — 90 aastat tagasi, suuremalt osalt keskkoolide juures. Nende organisatsioon on mitmekesine.

Inglaste igapäewases elus mängib kirik tähtsat osa, seega on ka seletataw suur osawõtt „Noortemeeste waimulikust brigadist“, mille juht walitakse osawõtjate hulgast ehk määratakse kooli juhataja poolt, kelle kooli juures „brigaad“ asutatud. Õpetajateks on jällegi sõjaministeeriumi poolt määratud allohwitserid.

Suuremates linnades on ülalnimetud ühingute juures sisse seatud, uuema aja nõuetele wastawalt, wõimlemise saalid, klubi ruumid, spordi platsid, lasketiirid, ujumise basseimid jne.

Tähelepanemise väärt on veel „Poislaste kaitseühing“, mille eesmärk on igale inglasele võimalust anda püssilaskmises ennast välja arendada. Jällegi annab riik kõik laskeabinõud, nagu sõjariistad ja laskemoona, nimetud ühingu käsutusse. Isegi õpetajad on määratud sõjaministriumini poolt. „Poislaste kaitseühingust“ osawõtjate arv on praegu 150.000 õpilast.

Laske sport on Inglismaal väga moodis. Igaüks, kes sõjas inglaste vastu on seisnud, võib selle spordiharu väljaarenemisest inglaste juures ümberlukkamatuid tõendusid esile tuua.

Lõpuks paar sõna „Boy Scout“ liikumisest. Inglismaa on „Boy Scout'ide“ isa. Tema asutaja on veel buuride sõjast tuntud kindral Baden-Powell.

Boy Scout'ide pääkorter asub Londonis. Temale alluvad krahvkondade scout'ide nõukogud, viimastele omakord alluvad üksikute waldade ja külade scout'ide ühingud. Üldse on püüd detsentraliseerimise poole, võimalikult suurt iseseiswa tege-

wuse võimalust andes üksikutele scout'ide ühingutele. Igal scout'ide ühingul on oma president, abipresident, asjaajaja, sekretäär, warahoidja ja scout-meister. Ühinguusse wõetakse vastu nooredmehed 10 — 20 aastani, kes ülalnimetud juhid eneste keskelt waliwad. Ühingute ülalpidamiseks tarwisminewad summad saadakse annetuste ja korjanduste teel. Sõjawäelise õpetuse andmiseks kommandeeritakse ühingute juure sõjawäelased-eriteadlased.

Sõjawäeline ettevalmistus seisab siin pääasjalikult marssimises, orienteerimise harjutustes, luureteenistuses ja signaalide äraõppimises käskude edasiandmiseks. Suurt rõhku pannakse ka sõjawäeliste mängude pääle.

Kogu Inglismaal, ühes arwatud ka asumaad, on kokku 300.000 scout'i, missugune arv näitab juba seda suurt armastust ja huwi, mida inglased Boy-Scout liikumise vastu tunnewad..

Militär-wissenschaftliche Mittheilungen järele
R. Tdk.

Punawäe jalgwäe kahurwägi.

Kuna jalgwäe kahurwäe küsimus seni meie sõjaajakirjanduses wähe käsitamist on leidnud, siis poleks üleliigne weidi peatada selle kahurwäeliigi tekkimisloo juures.

Jalgwäe kahurwäe all mõistetakse sarnast kahurwäeliiki, mis teatud wäiksekaliibrilise kahurwäe üksusena (harilikult patareina) orgaaniliselt jalgwäe rügemendi koosseisu kuulub. Wõideldes jalgwäe eelliinil, on tema ülesandeks murda oma tabawa tulega nende takistuste wastupanu, mis jalgwägi lahingu ajal edasiliikumisel kohtab, nagu diwiisi ja korpuse kahurwäe tulest puutamata jäänud kuuli- ja miinipildujad, kaponiirid j. m. Ta koosneb harilikult kõige wäiksematest kaliibritest (37—57 mm).

Jalgwäe kahurwägi tekkis ilmasõjas positsioonsõja ajajärgul, kus jalgwägi sunnitud oli wõitlema sügawusse kindlustatud ja hästi arendatud waenlase positsioonide vastu. Olgugi, et diwiisi ja korpuse kahurwägi harilikult kindlustatud riba esimesed jooned enne jalgwäe pääletungi peaaegu maatas tegi, ei suutnud jalgwägi siiski palju kaugemale tungida, kui talle seks kahurwägi teed ette oli walmistanud.

Arusaadaw, et kahurwägi ainult seda põhjalikult sai häwitada, mis tal oma waatleja kaudu võimalik oli näha, kuna wiimase silmaringist väljaspool asuwad esemed peaaegu puutumata jäid. Nii nõrkes ka kahurwäe tule intensiivsus sedamööda, kuidas jalgwägi oma edasiliikumisel kahurwäe waatleja silmaringist kadus, kes sidewahendite puudulikkuse tõttu pääletungiwa jalgwäega igakord sammu pidada ei suutnud, mispärast jalgwäel ka sagedasti tarwilikul momendil kahurwäe tule toetus puudus. Tagajärjeks oli, et jalgwägi, kahurwäe poolt ettevalmistatud waenlase positsioonidest kergesti läbi pääsedes, warsti ootamatult uute kaitseüsteemide pääle sattus, kust teda häwitawa risttule alla wõeti ja peagu alati tema edasiliikumine, kui mitte täielikult siis wähemalt osaliselt, seisma pandi, kuna diwiisi wõi korpuse kahurwägi veel ei suutnud toetust anda. Tekkis üldises jalgwäe pääletungi progresseerimises teatud seisak, mida waenlane ära kasutas wastulöögi andmiseks. Nii oli suurte jõupingutustega saawutatud edu igakord kaalu pääle pandud.

Toodud põhjustele seltsis juure veel asjaolu, et diwiisi ehk korpuse kahurwäe

tarvitamine oma vägedele hädaohtlik oli, kui mõlemad pooled tema hajumispinna piirides asusid.

Nii tekkis tarwidus sarnase kahurwäe liigi järele, mis alati ja igal pool ühes jalgwäega liikuda wõis ning wõimne oli üldist liikumist takistawaid esemeid kõrwaldama. (Kuulipildujate pesad, tankid, kahurid, soomusautod, toetuspunktid ja m.)

Mitme sõjaaasta kogemuste tagajärjel tuldi otsusele, et jalgwäe pääletungi lahingu olukorra nõuetele kõige rohkem kerged portatiivsed (kantawad) süsteemid wastawad, nagu 37 mm ja 57 mm. suurtükid.

Jlmasõjas järkjärgult väljaarenenud „jalgwäe kahurwägi“ oli sääl nii suure lugupidamise wõitnud, et pääle sõja lõppu kõik riigid seda uut kahurwäeliiki edasi arendasid, mis väljendus selles, et jalgwäe rügemendi koosseisu paigutati orgaaniliselt jalgwäe kahurwäe patarei.

Nende ridade eesmärk on walgustada praegust jalgwäe kahurwäe seisukorda meie idanaabri sõjawäes.

Punawäe jalgwäe kahurwäe algtüüpina esinewad praegu 37 mm. Rosenbergi ja Makleni süsteemilised suurtükid.

Rosenbergi süsteem: laskeaugus 3.200 m., laskekiirus 8—9 pauku minutis, üldkaal 180 klgr., üldpikkus 1,6 m. kõrgus 0,7 m., käigu laius 0,8. Tuli väga tabaw. Veetakse kahehobuse wankril. Suurtükk on kergesti lahtiwõetaw ja kokkupandaw (tarwitab ainult ühe minuti). Granaat kaalub 0,5 klgr., kartetsh 1,1 klgr.

Makleni süsteem: kiirlaskja automaat suurtükk, laskeaugus 3.600 m. (1500 m. pääle lööb kuulipilduja kilbi läbi), teoreetiline laskekiirus 100 pauku minutis, praktiline 20—25 pauku, üldkaal 336 klgr., üldpikkus 2,7 m., kõrgus 1,0 m., käigu laius 1,2 m., granaat kaalub 0,5 klgr. (Kartetshi pole). Weetakse wäiksel eelwankril, mille ette rakendatud kaks hobust. Wastawate sihtimisabinõude puudusel wõiwad mõlemad süsteemid praegu ainult lahtistelt positsioonidelt lasta (otsekohene sihtimine), kuid neile kawatsetakse wastawad sihtimiswahendid kaudseks laskmiseks juure konstrueerida.

Wladimiri laagris (Strugi Krasnajas) peetud proowilaskmised andsid häid tagajärgi. Lasti pääasjalikult kuulipildujate pesade pihta. Tuhande sammu päält tabati otsekohä pesade awausi, kus mürsud küllaldast purustamist tekitasid ja pesades asuwad kuulipildujad põhjalikult rikkusid. Üldse iseloomustab nende suurtükkide tabawust suur tabamiste protsent. Nii langewad

alati 1000 sammu päält 100 wäljalastud kuulist 50 märklauda, mille pinnasuurus 40 cm. \times 40.

Ühe klm. kauguselt tabawad sama märki weel 25 kuuli.

Pääle mainitud on tarwitusel weel kaks sama (37m./m.) kaliibrilist süsteemi.

Mis puutub Rosenbergi suurtükki, siis erineb tema teistest. Tema ümberpaigutamine sünnitab numbritele teatawaid raskusi, mis mitte tema üldkaalust, waid süsteemi ebasoodsast konstruktsioonist olnewad. Nimelt on tal kilp liig palju kahuri hanna poole paigutatud, mille tõttu raskuse keskpunkt ka wastawalt sellele taha nihutud on, nii et kaks numbrit, kes ümberpaigutamise ajal kahuri hända ülewal peawad hoidma, wähe ülekoormatud on. Tuleb ju neil ühes teiste numbritega lahingu olukorras küürutatult liikuda.

Katsed pandi toime ka 3" mäesuurtükkidega, nende kõlbulikkuse kindlaks määramiseks jalgwäe kahurina. Kuid siin häid tagajärgi ei saawutatud. Pääpõhjusteks oli muidugi liig suur materjaalse osa kaal. Nende ümberpaigutamine nõuaks numbritelt ülisuurt füüsilist jõupingutust, mis lahingu olukorras loomulikult weel suureneb. Kõik need tegurid mõjuksid negatiivselt jalgwäe kahurwäe tegewusse, mis kiirust nõuab.

Jalgwäe kahurwäe organisatsioon praegusel ajal punawäes weel lõpulikku kuju omandanud ei ole. Samuti pole weel kindlaks määratud suurtükiwäe süsteem. Ajutise organisatsioonina aga on ette nähtud igas jalgwäe rügemendis neljasuurtükilise patarei, mille warustusel üks eelkirjeldatud süsteemidest. Patarei jaguneb 2 rühma ä 2 suurtükki. Ühte suurtükki teeniwad: 1 suurtüki ülem, 2 sihtijat, 1 laadija, 2 padrunikandjat, 1 tagawara number, kokku 7 numbrit. Lahingu ajaks on ette nähtud patarei jagamine kahe pataljoni wahel (Wene jalgwäe rügemendid on kolmiksüsteemilised) ä 1 rühm. Patarei on jalgwäe rügemendi orgaaniline osa, mille tõttu ta täielikult rügemendi ülemale allub. Ainult juhtide (ohwitseride) koosseisu komplekteerimine ning õppuste korraldamine kuulub diwiisi kahurwäe ülema kompetentsi.

Mis puutub jalgwäe tarwitamise taktilisse külge, siis pole kindlate meetodide juure peatama jäädud. Esialgu tahetakse seda küsimust katsete ja manöwürite läbi põhjalikult uurida, et sel teel saadud andmete põhjal lõpulikult taktilisi põhireeglid kindlaks määrata.

Wabadusristi Kawalerid.

Kapten Rudolf Kuslap.

Wabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

Rudolf Kuslap sündis 1894 a. Tartumaal Alatskiwil. Üldise hariduse sai Tartu kaubanduse koolis, sõjaväelise — Saratowi lipnikkude koolis. Astus sõjateenistusse 8. sept. 1915 a. 145. tagawara rügementi. Saratowi lipn kooli lõpetas 16 märtsil 1916 a., mille järele endisse rügementi tagasi läks. Sama aasta 10. aug. jõudis Kuslap marsikompaniiga 128. jal. rügementi, kus määrati jala-luurajate komando ülemaks. Wõttis osa ilma-sõjast Wene-Austria väerinnal. — 10. mail 1917 a. tuli Kuslap üle 1. Eesti rügementi ja määrati 4. kompanii ülemaks. Wõttis rügemendiga osa Muhu operatsioonist, kust wangilangemisest korda läks pääseda. Noorem-leitnandiks ülendati Kuslap wanusega 31. dets. 1916, leitnandiks wanusega 18. nov. 1917 a. 1. Eesti rügemendi laialisaatmise puhul 1918 a. aprillis wabastati Kuslap teenistusest. Wõttis okkupatsiooni ajal osa pörandaalusest kaitseliidu organiseerimisest ja wõitles kaitseliitlastega enamlaste vastu. Astus 1. jaan. 1919 a. Kuperjaanowi partisaanipataljoni ja määrati 3. kompanii ülemaks. Oli tegew pataljoni formeerimisel. Tartu waldamisel oli Kuslap üks esimestest linnatungijatest ja pärast Tartu esimeseks komandandiks. Wõttis kogu aeg Kuperjaanowi partisaanidega osa wabadussõjast kompanii ja pataljoni ülemana. Ülendati kapteniks wan. 5. weebr. 1916 a.

Pääle II liigi 3. järgu Wabaduse Risti on kapten Kuslapil Wene Wladimiri 4 järgu, Anna 4. järgu ja Stanislause 3. järgu autähed.

Scout-corporal A. Koern.

Wabaduse Risti II liigi 3. järgu kawaler.

August Koern sündis 27. aprillil 1900 a. Wiljandi maakonnas Que-Wõidu wallas. Õppis Tallinnas Aleksandri ja Nikolai gümnaasiumis, pääle wiimase ewakueerimist Wenemaale 1917 a. sügisel jäi asemele asutatud Tallinna linna gümnaasiumi, mille 1918 a. kewadel lõpetas.

1920 a. sügissemestril astus Tartu ülikooli filosoofia teaduskonda; 1923 a. sügisel läks üle õigusteaduskonda. — 17. septembril 1918 määrati Que-Wõidu walla kaitseliidu organiseerijaks. Säält astus wabatahtlikuna Scout-wäeoossa 24. detsembril 1918. Wõttis scout-lance-corporalina (kapralina) ja scout-corporalina (noorema allohwitserina) osa lahingutest 1919 a. 3. jaan. kuni Wabariigi Sõjakooli astumiseni 10. juulil 1919 a. Lahingus Piksaare jaama waldamisel 21. jaanuaril ülesnäidatud wahwuse eest annetati talle Wabaduse Rist. Haawatud lahingus 1. aprillil. Sõjakooli lõpetas 1920 a. 31. augustil lipnikuna ja määrati teenistusse Scout-rügementi; 20. märtsist 1921 kindralstaabis, 1. aprillist samal aastal Sõjawäe Õpetuskomitees. 1922 a. mais sooritas eksternina ohwitseride täiendawate kursuste lõpueksamid ja pääle praktiliste tööde lõppu 29. juulil samal aastal ülendati noorem-leitnandiks. Pääle Sõjawäe Õpetuskomitee likwideerimist 15. märtsil 1924 a. teenistuses kindralstaabis.

Seni jalgwäe kahurwäe organisatsiooni ja taktika alal saawutatud kogemustel on wenelased üles seadnud järgmised põhimõtted, mille pääle nad oma tulewiku kawatsused rajawad: 1) Jalgwäe kahurwägi, asudes alati jalgwäe liinil, töötab läheda püssi, kuuli- ja miinipilduja ning kahurwäe tule all. 2) Tema laskmine kannab rutulist, kiirelt wahelduwat iseloomu. Tema üleliigsel wiitamisel positsioonil wõib tagajärjeks olla tema täieline häwinemine. 3) Laskmine sünnib harilikult üksikute suurtükkide kaupa, harwem rühmadena, kuna laskmised patareide kaupa ainult wäheste eranditena ette tulewad. 4) Warustamine luskemoonaga on äärmiselt raskeandatud. Seda teostatakse kas käsitsi kandmise teel, wõi sellekohaste kergete wankrite abil. 5) Nii lahingolukorras, kui ka rahulik ajal positsioonile asumisel tuleb kas käsitsi suurtükke määratud kohale weeretada wõi neid sinna lahtiwõetult kanda.

Tähelepanu wäärib asjaolu, et isikliku koosseisu täiendamise ja ettevalmistamise pääle wenelased suurt rõhku panewad. Eriti suured nõudmised seawad nad üles juhtide ja meeskonna indiwiduaalsete omaduste kohta. Iseloomu jooned, nagu mehisus, leidlikkus, initsiatiiv, külmaweresus, enesewalitsemine on püüdnud seega. Nende kultiveerimise pääle pannakse suurt rõhku. Järelikult pannakse selle wäeliigi komplekteerimisel erilist rõhku waimliste omaduste pääle.

Et aeg jalgwäe kahurwäe tegewuses tähtsama tegurina esineb, siis tuleb nii juhtide kui ka sõdurite sõjaline ettevalmistus enda kõrguse tipuni wiia. Esimestel on see tarwis osawaks tulejuhtimiseks,

teistele tehnilise töö kiireks täitmiseks. Kui iga kahurwäe liigi allohwtseri kohta üldse on üles seatud nõudmine, et tema igal ajal ja igas olukorras ohwtseri aset peab suutma täita, siis tahawad wenelased seda nõudmist eriti maksma panna jalgwäe kahurwäe allohwtseride kohta.

Komplekteerimise juures wõetakse samuti arwesse asjaolu, et jalgwäe kahurwäes kaotused nii ohwtseride ja allohwtseride kui ka sõdurite seas kaugelt suuremad on kui teistes kahurwäe liikides.

Arwesse wõttes, et—wastandina teistele kahurwäe liikidele—jalgwäe kahurwäes patarei ülemal harwemini tuld tuleb juhtida kui rühma ehk suurtüki ülemal, panewad wenelased erilist rõhku wiimaste põhjalikuma wäljaõppe pääle.

Wenelased ei jäta ka järeldusi tegemata asjaolust, et laskemoona juurewedu diwiisi ehk korpuse kahurwäe laskemoona juureweost tuntawalt erineb.

Jalgwäe patareide tegewust iseloomustab taktiliselt wenelaste arwates lai rinne, mis patarei oma alla wõtab, ning maskeerimine, mil suur tähtsus. Kõike seda tahawad nad arwesse wõtta jalgwäe kahurwäe otstarbekohase organisatsiooni loomisel.

Raske on praegu weel kindlaks teha, kuiwõrd jalgwäe rügemendid patareidega juba on warustatud. Hoolimata sellest, et kõne all olew kahurwäe liik weel alles organiseerimise astmel püsib, on siiski kindel, et piiriäärset rügemendit pea kõik patareidega on warustatud.

Toodud lühike ülewaade Wene jalgwäe kahurwäe üle annab meile kujutuse sellest, kuiwõrd tõsiselt meie idanaaber selle kahurwäeliigi pääle waatab. K. M.

Wäeosade waatused ja õppeala.

Meie kaitsewägi elab loomise ja korraldamise ajajärgus. Niihästi wälise kuju ja organisatsiooni, kui ka sisemise elu ning õppe alal olid ja on mitmed uuendused paratamatud. Kui wõrrelda praegust kaitsewäge meie wabadussõjajaegse ning esimeste rahurastate malewaga, siis saame selge ettekujutuse neist uuendustest, mis seni olene suutnud läbi wiia. Tsaariaegse Wenemaa mahajäänud armee täpsest koopest on kujunemas sõjawägi, mis organisatsioonilt ja wäljaõppe mõttes püüab olla lähedane Lääne-Euroopa kul-

tuurriikide ilmasõjast wõrsunud sõjawägedele. Seega ei ole muidugi tahetud ütelda, et siin enam midagi teha ei jää. Suur töö on alles ees, kuid õige suun meie kaitsewäe korraldamises on tabatud ja kindel alus rajatud. Eriti mis puutub õppealasse, siis oleme paljudes ainetes endisest Wene eeskujust täiesti loobunud. Selle tõenduseks nimetaksin muu seas uue „Jalgwäe määrustiku“ ja „Laske-eeskirja“ tarwitusele wõtmist. Kuidas neis määrustikes awaldatud põhimõtted tegelikult ellu

wiiaakse, see oleneb täiesti riwiülematest (diwiisiülemast kuni jaoülemani).

Loomulikult lasub sõdurite väljaõpetamine otsekohe kompanii (patarei, eskadroni) ülema ja nende ülemate õlgadel, kes wiimasele alluwad, kuna kompaniiülemast ülespoole seiswad ülemad rohkem üldiselt juhiwad ja tööd kontrolleriwad. Seda kontrolli wäeosa töö ning elu-olu üle teostawad kõrgemad ülemad, nagu teada, waatuste näol. Kellel on olnud juhuse suuremate wäeüksuste käsukirje järjekindlalt lehitseda, see peab tõendama, et ülemad oma kohuseid järelwaatuste suhtes hoolega täidawad ja tihtipäälle laialipillatud wäeosades kuu kestes mitu ringreisu ära teewad. Kuid teisest küljest peegeldawad needsamad käsukirjad teist tõsija ja nimelt, et wäeosade waatustel õppeala on jäänud tahaplaanile. Igas käsukirjas, kus fikseeritud ülema selles ehk teises wäeosas wiibimise tagajärjed, leiame rohkesti weergusid ruumide ja warustuse seisukorra, toidu häduse, meeste wäljanägemise, seisandi, juukste pikkuse jne. jne. kohta. Sagedasti on majanduse alal ja meeste wälimuse kirjeldamises kuni peensusteni mindud („ühel rihm lõdwa-wõitu“, „püksid halwasti lapitud“, „ukse matt wana“ jne.), õppeala pole aga sõnagagi riiwatud, tähendab — selle pääle pole tähelpanu juhitud.

Meie ei taha sugugi eitada nende waatuste tähtsust, mille eesmärgiks on majandusliste olude selgitamine, meeles pidades, et „tee paljude südamesse läheb kõhu kaudu“. On elutingimised hääda, siis on ka meeleolu hää ning õppetöök wäeosas soodus pind. Kui aga kõik waatused ainult wäeosa majandust ja meeste wälimust puudutawad ning sõjawäe pääülesanne — õppus — kõrwale jääb, siis on see loomuwastane nähtus, seda enam, et majanduse kontrollimine wõib suu- rel määral panna riwiülemate päält majandusala tegelaste (diwiisi intendant jne.) pääle. Riwiülemate pääülesandeks jäägu ikkagi wäeosade waatamine wäljaõppe mõttes. Ja kui majandusmehed omal alal alluwaid kontrolleriwad, siis oleks riwiülemale üldmulje saamiseks sellest küll, kui ta seaduses ettenähtud inspektorwaatustel wäeosa majanduslise külje pääle pilgu heidab.

Kokkuwõttes tähendame: uute põhimõtete elluwimine kaitsewäe väljaõpetamisel on niiwõrd wastutusrikas ja tähtis töö, et ta kõikide riwiülemate täit tööjõudu enesele nõuab; seepärast peab õppeala wäeosades riwiülemate waatustel esiplaanil seisma. Ainult siis wõime kindlad olla, et ülesseatud eesmäärke saawutame.

—ms—

Kasarmu õues.

Päike paistab juba teist päewa soojalt ja kewade liginemine annab ennast tunda. Praegu lõpetasid kompaniid kasarmu platsil tagawarawäelastega riwidrilli õppused ja nad wiidi rühmaülemate juhatusel marssides kasarmu ruumidesse.

Pääle komando: „Wõib laiali minna,“ hakkab kasarmus elu pääle. Igalühel on oma wäiksed isiklikud õiendused ja kohendamised: kes pühib woodi juures käterätikuga palgelt higi, kes sorib oma kapis. Rõõmus ja elaw jutukõmin kostab kasarmu ruumi ühest otsast teise, wäikseid õppuse waheluhtumisi weel kord läbi arutades

Korruga kuuldu korrapidaja hüüd: „Kokku koguda ja rühmaülematel alata pääs' õppust!“

Jutukõmin jääb kohe waiksemaks. Tagawarawäelaste näod muutuwad ükskõikseks; arwatawasti ei ole niisuguse ilusa ilmaga

kellegil lusti kuulata, mis kasarmus seletama tahetakse hakata.

Gruppide kaupa istuwad katsewäelased woodite äärtele ja taburettidele ning kuulawad rühma- ja jaoülemate seletusi. Kompanii ülemal, kaptenil, on talitust kompanii kantseleis. Tal on alla kirjutada terve käputäis paberid, mida arwe-allohwitser tema ette laua pääle laob. Sää on teated kaitsewäelaste koosseisu üle, teated kirjaoskamatute üle, warustuse nõudmised, toiduainete nõudmised jne. Wõimata on kõike läbi lugeda. Kompanii ülem silmab ainult pääliskaudselt sisu, pannes mõned paberid kõrwale, et neid pärast põhjalikult kontrolleriida ja siis alla kirjutada. Kuid weltweebel tähendab, et see peab tingimata weel täna tehtama, sest niisugune korraldus on pataljoni staabist. Kapten kirjutab paberile masinlikult alla. Sääljures tuleb temale õppuse kawa meele: ta

tõuseb laua juurest üles ja sammub kasarmu ruumi, kus asub esimene ja teine rühm. Ta tahab õppust päält waadata.

Ühes grupis on tagawarawäelasi tükki 18. Jaoülem, alles noor-allohwitser, kes kuu aega tagasi diwiisi õpekomando lõpetanud, on oma jaole veel teise jao mehi juure saanud, sest selle jao ülem on täna ühisköögis korrapidaja. Pääle selle on, ei tea kuidas, tema gruppi sattunud veel paar tagawarawäelast, kes poolteist nädalat haigemajas olnud. Need on õppusega teistest maha jäänud ja neile ei ole võimalik üksikult õpetajat määrata.

Esimese rühma tagawarawäelased istuvad ringis taburettidel üksteise ligi, ja waatawad jaoülemale otsa. Wiimane toetub laua najale, lehitseb väikest kollast raamatut ja ütleb:

„Nüüd siis, kuulake, mina loen teile ette laske-eeskirjast. Aga sina, Känd, mis sa jälle wahid välja, — küll mina sulle näitan. Ah jah! kuhu kohta meie õige minewal korral jäime? Noh, kuulake:

„Kuuli lennu jooneks nimetakse joont, mida mööda kuuli raskuse keskpunkt kuuli raua õhnest väljalendamise järele liigub“. Noh, Känd, korda seda!

Waikus . . .

„Ütlesin sulle ju mitu korda, et ära wahi, silmad ümber! Nüüd, kui küsitakse mida lugesime, ei oska A ega B ütelda. Kui niimoodi minu õppust kuulad, siis teatan sellest rühma ülemale. Küll see sinust jagu saab“.

Känd läks veel nukramaks. Küll katsus mehike meele tuletada, mida oli loetud, kuid pääs pesitasid tal teised mõtted. Ta teadis, et homme tuleb jälle minna väljaspool järjekorda kööki kartulid koorima ja wett tassima.

Teine grupp on ohwitseri, tüseda noorem-leitnandi juhatusel, kes istub kulunud taburetil. Tema juures wõetakse läbi garnisoni määrustiku paragrafid. Leitnant seletab: „Tunnimees, kes on pandud postile paigutaja poolt, peab walwama, jne.“.

Päike aga paistab aknast veel heledamalt. Küll oleks mõnus väljas wärske

õhu käes olla, selle asemel, et istuda kasarmu sumbunud õhus.

Läheme kasarmu õue ja waatame, mis teised kompaniid teewad.

Esimese kompanii noorem-leitnant, kes oli möödunud aastal kaadri-ohwitseriks diwiisi õpekomandos, on isiklikult sõdurite õppusest väga huwitatud. Ta on oma noor-sõdurid kogunud õue pääle kokku ja teeb nendega harjutusi. Noor-sõdurid käiwad paaride ja gruppide kaupa mööda õue. Kõnelewad wabalt ja naerawad. Osa seisab aga püssidega kasarmu ukse juures, kujutades tunnimehi.

Järsku awatakse ühe ukse juures olew aken ja säält waatab välja kelmikalt noorte õpetaja Roose pää. Ta märkab, et tunnimees oletatawa „aresti-kambri“ juurest kasarmu platsi poole wahib, kus noorem-leitnant laseb wabalt noor-sõduritel mitmesuguseid hüppeid teha. Tunnimees on sellest nii huwitatud, et kõik oma ümbruse ära unustab. Seda kasutab aga noorte õpetaja Roose, hüppab aknast välja ja kaob kasarmuplatsile teiste hulka.

Üldine segadus. . . Kisatakse: „Roose on ära jooksnud“.

„Roose on ära jooksnud“ — nende sõnade järele ärkab tunnimees ukse juures kui unest. Nähes Roosest hüppajate seas, paneb ta ähmi sattudes püssi palge ja laseb. Kõlab paukpadruni kõrwalukustaw kilak. Kaks sõdurit hüppajatest kujutawad haawatuid ja langewad maha, kuna Roose üle platsi plagama paneb.

Ähmi sattunud tunnimees kogub ennast ja hakkab kisama: „Pea kinnil! pea kinnil!“ — Kõik jooksewad Roosele järele ja toowad üldise naeru all tema tagasi.

Nüüd seletab noorem-leitnant noor-sõduritele kõik wead, mis tegi tunnimees (püssiga laskmine inimeste seas), sääljures siiski tunnimeest kiites, et see õigel ajal end koguda jõudis ja oma ülesandega toime sai. Kõik wõeti siin näidetega läbi, mida tagawarawäelastele kasarmus raamatust seletati. Seejuures aga missugune füüsiline lõbu ja mäng!

N.

Weel Sõjawäe Majandusühisusest.

„Sõduris“ Nr. 17 on toodud O. J. poolt pikem ülewaade sõjawäe majandusühisustest. Selgitades sõjawäe majandusühisuste ülesandeid ja nende ajaloolist arenemis-

käiku mõnes Lääne-Euroopa riigis, pääasjalikult aga endises Wene tsaaririigis, peatab autor lõpuks pikemalt ka meie sõjawäe majandusühisuse juures, mille senises

tegewuses ta ainult halba leiab. O. J. arwates on seniste halbtuste põhjuseks hää tahtmise puudumine, juhatuse leigus ja wõhiklus ühisuse tegewuse juhtimisel. O. J. kirjutusest jääb mulje, et meie sõjawäe majandusühisus waevalt on wäärt edasi tegutsema ehk teda tuleb põhjalikult reorganiseerida — eesrinnas juhtimise mõttes, andes seda asjatundjate isikute kätte.

Olen meie sõjawäe majandusühisuse tegewusega enam-wähem tuttav ja seepärast lubatagu mulle siin kohal O. J.-le lühidalt wastata tema artikli selle osa pääle, mis meie sõjawäe majandusühisuse puutub. Seda ei tee ma mitte sõjawäe majandusühisuse tegelikkude juhtide kaitseks, waid ühisuse tegewuse õigeks selgitamiseks, sest nähtawasti ei tunne O. J. (ehk ei taha tunda) olukorda, milles meie sõjawäe majandusühisus oma hällipäewast kuni siamaani on pidanud töötama ja wõib olla ka weel tulewikus mõni aeg peab tegutsema.

Kõigepäält olgu tähendatud, et 1) Sõjawäe Majandusühisuse esimene põhikiri ei ole mitte sõjaministri poolt 26. XI. 21 kinnitatud (nagu seda O. J. ekslikult arwab), waid ta registreeriti Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt juba 9. juulil 1920 a. ja ühisuse tegewus awati sama aasta septembri lõpul. 2) Neljamiljoniline laen sõjaministeeriumilt pole kõik puhtas rahas saadud, waid osa sellest tuli wähe kõlbliku sisseseade ja sõdurite poodidest ülejäänud kaupade näol. Wiimaste järele pole tarwitajate poolt elawat nõudmist olnud. Alles 1923 a. lõpuks läks ühisusel korda neid kaupu suuremalt osalt likwideerida, kuna osa neist weel praegu asjata ostjaid ootab. 3) Nähtawasti on ainult O. J.-le saladuseks asjaolu, et warsti pääle ülalnimetatud laenu saamist Riigikontroll seda laenu sõjaministeeriumilt tagasi hakkas nõudma. Nüüd on asi juba pikemat aega Riigikohtus lõpuotsust ootamas. Arusaadaw, et Sõjawäe Majandusühisus ei saa seni, kuni pole lõpulikult selginud selle laenu kasutamise tähtaeg, seda kapitaali niisugustesse ettewõtetesse pikema aja pääle kinni panna, nagu seda O. J. oma kawas ette näeb. 4) Ei ole ka ruumid nii wäga soodsatel tingimistel, weel wähem hinnata, nagu O. J. arwab, ühisuse käes kasutada, waid ühisus maksab sõjaministeeriumile nende ruumide eest üüri rohkem, kui mõni naabruses olew äri. Lõppude lõpuks määrab äriruumide wäärtuse nende asukoht. 5) Ei saa

ka wõrrelda meie noore Sõjawäe Majandusühisuse tegewust endise Petrogradi „Kaardiwäe ohwitseride majandusühisuse“ tegewusega. Wiimasel, nagu O. J. ise tõendab, oli „aastakümnete wilumus, juhatuses ideelised tegelased“, minu teades, weel määratu suured kapitaalid kuld rublades kasutada ning laialdane ringkond alalisi ostjaid. Meie ühisus tegutseb waevalt 3¹/₂ aastat, tõstes suurte jõupingutustega wiimasel ajal oma operatsioonikapitaali nelja ja poole miljoni margani, kusjuures temal tarwitajateks wäike pere kaitsewaelasi päälinnas on. Mis puutub sel alal wilunud ja kogemustega isikutesse, siis ei saa tähendamata jätta, et meie Sõjawäe Majandusühisuses juhtiwatel kohtadel teenisid 1920/21 aastatel ka paar isikut endise „Kaardiwäe ohwitseride majandusühisuse“ tegelaste hulgast. Kuid kahjuks peab seda kurba tõde konstateerima, et just sel ajal, mis ühtlasi oli üldiseks äride õitseajaks, ühisus äriliselt wäga kriitilisse seisukorda sattus. Pärastiste tegelaste teeneks jääb vähemalt see, et ühisus enam-wähem kindlale jalale on tõstetud (wõrdle Sõjawäe Majandusühisuse aruanded 1. jaanuariks 1922 a. ja 1. jaanuariks 1924 a.) 6) Peab arwesse wõtma weel neid kriise, mis meie äriilm wiimastel aastatel on läbi elanud. Sel ajal, kui paljud era ärid olid sunnitud oma ukseid sulguma, oleks pidanud Sõjawäe Majandusühisus O. J. arwamise järele „Kaardiwäe ohwitseride majandusühisuse“ eeskujul asutama hoiu- ja matmiskassasid, awama mitmesuguseid töökodasid, sanatooriume, söögimaju, raamatukogusid, hariduslisi kursusid, wälja andma ajalehti ja ajakirju jne. jne. Kõik need asutused ja ettewõtted on ju tarwilikud ja wäga ilusad, kuid nende teostamise kategoriline nõudmine ühisuse seniste majandusliste ressurside juures tuletab tahtmatalt meele Wene kirjaniku Tshehowi prowintsi brandmeistri alalist noomitust oma tuletõrjajatele: „Kas tulekahju wõi mitte, aga sina tõmba prits järele, sõida kui hullumeelne mööda uulitsaid ja sõtku rahwast“.

Nagu juba eelpool tähendatud, on kõik need ettewõtted soowitawad ja paljud neist ka hädatarwilikud, kuid kahjuks pole nende tegelik läbiwiimine kaugeltki nii lihtne kui ajalehe artiklis ühe ehk teise mõtte arutamine. Kuid täiesti ettewaatamata on ühisuse juhtiwatele isikutele niisuguseid raskeid etteheiteid teha, nagu „leigus“, „wõhiklus“ jne., enne kui ei ole wäewaks wõetud järele waadata neid põh-

jusi, mille tõttu ühe ehk teise põhikirjas ettenähtud ja muude väga soovitate ülesannete täitmine on wiibinud. Minu teada on kõik O. J. poolt ülesseatud küsimused ühisuse juhatuses juba amugi arutusel olnud ja nende lahendamiseks ka teid otsitud. Kui nende teostamine on wiibinud, siis väga kaaluwatel põhjustel. O. J. artikli lõpuosas „Mis

peaks sõjawäe majandusühisus tegema“ on ülesloetud rida ülesandeid, nii ütelda, ühisuse minimaalne programm. Kuid ka paljude nende küsimuste teostamine on seotud asjaoludega, mida kahesilma wahele jätta ei maksaks. Näiteks: miks ei peeta ühisuses wormi õmblemiseks diagonaali ja sinist riiet. Peaks wist üldiselt teada olema, et meie kaitsewäes ohwitserid ja ametnikud wormiriide riigi poolt natuuras saawad, ja ei ole ka kuulda olnud, et seda korda muuta kawatsetaks. Niisugusel juhtumisel on aga täiesti küsi-

taw, kas maksab niisugust kallist kaupa, nagu seda on diagonaal, ladusse hallitama wõtta, juba eeldades, et aasta jooksul sellest kõige rohkem paar komplekti ära saab müüa? Siniste pükste kandmine on nüüd küll lubatud, kuid kahjuks on otsustamata, kas selleks hakatakse riigi poolt materjaali natuuras andma ehk ei. Koguni ootamata tuli, et ohwitserid nii suurel arwul pükse omal kulul hakkasid muretsema, mida enne wähe wõis eeldada. Kuid siis selgus, et wastawat riiet wõrdlemisi wähe üldse tagawaraks oli ja neidki wäikseid tagawarasid suuremal määral edasi ei müüdnud ehk jälle wastuwõtmata hinnaga walmis oldi andma. Üue

seesuguse riidepartii walmistamine wõtab aga aega.

Mis puutub rätsepatöötoasse, siis on, nagu juhatus aruandest pääkoosolekule selgus, selle küsimuse lahendamine juba pikemat aega arutusel, kuid takistuseks sellel alal on ainult ruumide ja isikute leidmine. Wastawate töökodadega olewat katsutud ka lepinguid sõlmida, kuid, nagu

O. J.-gi tõendab, on Tallinnas ainult paar rätsepat, kelle töö ohwitserkonna nõudeid enam-wähem (töökorralikkuse mõttes) rahuldab, kuid need oleksid nõus ühisusele ainult neil samadel tingimistel tööd tegema, nagu nad seda erawiisil praegu teewad. Ühisuse waheltalitus oleks seega mõttetu. Peab weel tähendama, et meil wäeosade juures oma rätsepatöökojad tegutsewad, kes, minu teadmise järele, wabal ajal ka ohwitseride tellimiste järele tööd teewad. Seda küsimust tahab aga juhatus, nagu ta pääkoos-

Tallinna garnisoni teatejooks ümber linna.

Tallinna garnisoni spordikomisjoni poolt korraldati 25. mail ümber linna teatejooks 10×500 m. Jooks algas „Spordi“ aiast ja lõppes säälsamas. Wõitlusest wõtsid osa 9 meeskonda. Wõitjaks tuli Sõjawäe Ühendatud Õpeasutuste 1. meeskond, kellesse kuulusid leitnant Raamat, kadett Borisow, kadett Albert, kadett Reinweg, kadett Koik, kadett Kriisk, kadett Freimann, kadett Lest, wanem allohwitser Woll, wanem allohwitser Miller, tagajärgedega 14 minutit, mis uueks rekordiks (wana 14 m. 11,2 sek.) Teisele kohale tuli lennuwäe meeskond 14 min. 12 sek., kolmandale sidepataljoni meeskond, neljandale, wiidendale ja kuuendale järligi Sõjawäe Ühendatud Õpeasutused, seitsmendale Pioneeripataljon 10. rügement, minewa aastase teatejooksu wõitja, kel seekord n. ltn. Alew ja Ingermann kui paremad jooksjad puudusid, tuli kaheksandale kohale. Wiimaseks jäi merewäe meeskond.

olekule teatas, kõige lähemal ajal ühel ehk teisel wiisil lahendada. Kingsepa töökojaga ei ole lugu ka sugugi parem. Üue wormiga ühenduses olewad trafaretid ja muud märgid oleksid pidanud küll Sõjawäe Majandusühisuses kõigepäält müügile ilmuma, kuid ka siin on olnud oma takistused, millega peab arwestama. Meie trafaretid ja muud märgid on omapärased ja kuni nende kinnitamiseni puudusid sellekohased stantsid. Üue wormi kinnitamise järele hakkasid mõned kohalikud ettevõtted neid kohe käsitsi walmistama ja nii ütelda were hinna eest müüma. Ühisus ei wõinud aga niisuguse hinnaga märke müügile lasta ja selleks tuli walmistamiseks

teisi teid otsida. Ühisusel on korda läinud neid soodsamatel tingimistel tellida ja warsti peawad ka need kohale jõudma. Kui aga paljud ohwitserid kannatamatult need mujalt kallima hinnaga on juba muretsenud, siis ei saa ju ühisuse juhatus selles süüdistada.

Samuti on absurd nõuda, et ühisus praeguse kapitaaliga kaupu otsekohestest allikatest (ka väljamaalt) müügile muretsks, nagu seda Tarwitajate Keskühisus ja teised suurärid teewad, kelle aastane läbimüük sadadesse miljonitesse ulatab.

O. J. oma artikli lõpus annab küll lahkesti luba ühisuse pääkoosolekul kõigi tema poolt tõstetud küsimuste kohta seisukohta wõtta ja juhatusse tegewust hinnata, kuid ilma pääkoosolekut ära ootamata teeb ta otsused: „ühisuse tegewus on halb“, „juhatusel puudub tahtmine“, „ta on leige“ ja „wõhik“. Kahjuks ei ühinenud pääkoosolek mitte O. J. arwamisega. Läbi arutades pea kõik eelpool puudutatud küsimused ja arwesse wõttes tegeliku

elu tingimised, kinnitas ta juhatusse poolt esitatud aruande, awaldas juhatussele tänu ja läks päewakorras edasi.

O. J. arwab küll, et ühisus on „tardunud 1921 a. raamidesse ja nurka kükitama jäänud, kuni elu temast mööda läks“. Mulle näib siiski, et O. J. ise on kauaks oma paberiwirna ja teoreetiliste wäljaarwamiste juure istuma jäänud ning kõik tegeliku elu awaldused endast kaugele lasknud mööda minna.

Lõpuks peab tähendama, et Sõjawäe Majandusühisusel on oma puudused ja see on ka loomulik, kuid tema lõpulikuks wäljaarendamiseks antagu aega ja wastawaid kapitaale. Igal juhtumisel on rõõmustaw see nähtus, et wiimasel ajal ohwitserkond ühisusest rohkem huwitatud näib olewat, mida tõendas wiimane pääkoosolek ja ka O. J. artikkel, mis esimene sellesarnane. — „Kus näed wiga laita — säääl tule ja aita“. Kuid puudulikkude andmete põhjal raskeid süüdistusi ja etteheiteid teha on ebakorrektn. —n—

Hobuste ratsastamise tähtsus ratsawäes.

Tarwilist liikuwust, osawust ja kiirust wõib ratsawäe osas saawutatada ainult juhtumisel, kui seks on wastawalt ette walmistatud ja wälja õpetatud hobused, samuti ka meeskond. Ainult neil tingimustel suudab rügemendi ehk eskadroni ülem läbi wiia õppuse wõi taktilise ülesande, seejuures kindel olles, et tarwiduse korral temal korda läheb wäeüksust kuni löögini wiia.

Suurem osa ratsanikkudest teab, kui raske on juhtida wäeüksust, isegi rühma, kui hobused ei kuula sõna. Selle asemel, et koondada oma tähelpanu taktilisele õppusele, tuleb kõik oma mõistus pühendada hobuse juhtumisele. Neil tingimustel ei saa muidugi loota, et kõik joondund oleks. Samuti on ka ratsanikule tehtud ülesande läbiwiimine küsitaw. Tihti on olnud juhtumisi, kus ründaw eskadron, tee pääl takistustega kokku puutudes, on wõimetult seisma jäänud: esimesed hobused ei läinud takistusest üle, järeltulewad surusid aga neile pääle. Seega sündis koha pääl täielik segadus ja abitu trampimine. Õppustel, kus ei ole waenlast ega tema häwitawat tuld, ei ole sarnased juhtumised muidugi hädaohlikud, kuid sõjas maksame meie selle eest suurte kaotustega.

Tihti juhtub, et ratsanik, tahtes eralduda eskadronist wõi hobust kästüd kiirusele wiia ning ära wõita takistused, ei suuda hobust oma taht-

mise alla painutada. Tihti süüdistatakse selles hobust, kuid tegelikult ei ole süüdi hobune, waid ratsaniku nõrk wäljaõpetus. Ratsanik ei suutnud mõista oma lahingu sõpra, tungida põhjustesse, miks see temalt nõutud ülesannet täitmast keeldus. Looduse poolest ei ole hobune tark loom, kuid hää mäluga. Kui hobust osatakse hästi kaswatada, wõib kõige paremaid tagajärgi saawutada. Seks on tarwis eestkätt ratsanikku hobust tundma ja õigeid sõidureeglid tarwitama õpetada. Kui meil hästi wäljaõpetatud ratsanikkude kaader on, wõime meie alal hoida ratsawäe põhinõudeid — jükuwust ja kiirust.

Ratsawägi suudab ainult siis korralikult ja kiirelt oma ülesannet täita, kui hobune täiesti allub ratsaniku tahtumisele ja jaksab ilma jõukautusest rasket sõjateenistust kanda. Nende nõuete saawutamiseks peab ratsawäe riwihoobune olema painduw, julge. Ta peab wälja kannatama kiireid, kauema kestwusega liikumisi murdmaastikul, rahulikult ja osawalt takistusi wõitma. Seda wõib kätte saada mõistliku ja järjekindla hobuse kaswatamise ratsastamisega, mille tagajärjel hobune omandab keha ja liikmete painduwuse, kindlustab ja arendab oma loomulikke jõudu ja muutub sõnakuulelikuks.

Sellest kõigest näeme, kuiwõrd tähtis on hobuste ratsastamine ratsawäes.

Et waremalt, kui meil sellekohased õppejõud puudusid, suur protsent noori remont-hobuseid enneaegselt rikuti, nii et nad edaspidiseks ratsariwi teenistuseks kõlbmatuks muutusid, siis asutati õppeeskadroni juure ratsastajate kursused. Nende kursuste eesmärgiks on noorte ratsa- ja kahurwäe hobuste väljaõpetamine. Kursused kestsid 1. oktoobrist 1923 a. kuni 10. aprillini s. a.

Sääl wõeti järgmised ained läbi: ratsastamine, ratsasõidu teooria, hobuseratsastamise õpetuse teooria, hobuste rautamine sepikojas ja hobuse anatoomia ja hippologia.

Kursustest wõtsid osa 18 kaitsewäelast ratsa- ja kahurwäest. Neist lõpetasid kursused hääde tagajärgedega 13 kaitsewäelast. B.

Kas totalisaator on ainult hasartmäng?

Ajalehed töid sõnume, et hobuste wõiduajamistel totalisaator tahetakse sulguda. See teade on kaunis kurb sõjawäelastele, sest sõjawäes on ja jääb, eriti ratsawäes, tähtsamaks liikumisabinõuks hobune. Kuid hobuse ja hobuse wahel on suur wahe.

Ei ole tarwis siin kohal meeletuleta, et meie aja ustawam koduloom, hobune, ainult waliku tagajärjel ja raske ning kulurikka arendamise teel tema praeguste omadusteni on tõusnud. Küll peaks aga tähelepanu pöörama asjaolu pääle, et hobuste tõu parandamist ja arendamist ei wõi ega saa põhjendada ainult asjatundliku silma hindamisele. Siin wõib ainult tegelikkude tagajärgede põhjal pikkamööda kogemusi omandada. Et mingit paremust hobusetõus kätte saada, läheb aastakümneid waja.

Kaswatada ühte olemasolewat tõugu, s. o. teda paljundada, on kerge. Selleks on tarwis asutada teatawa tõu kaswatusjaam, ja asi on korras. Kuid arendada tõugu ja, wõib olla, isegi uut luua on juba raskem. Siin tuleb kuludega rehkendada, mis ehk praktilise, ühepäewa inimese silmis mahawisatud rahaks loetakse, kuid mis siiski lõpuks inimsoole kingi jätab.

Inglased ei oleks, usun, suutnud seda kõrgewäärtuslist hobusetõugu, mis praegu kogu ilmas tuntud, iialgi nii kõrgele tõsta, kui see arendamine oleks ainult üksikute, hobusest huwitatute asjarastuseks jäänud. Arwan, et selle hobusetõu üksikute paremate esitajate wäljawalik sündis just hippodroomidel, kus iga löödud tsentimeetrit tähele pandi. Kuid hippodroomile tõi neid hobuseid — kui mitte ainult, siis küll suurelt osalt — wõit, aineline wõit, mis osaltki tasus omaniku kulu ja waewa.

Kui meie ei taha ainult wäljastpoolt sisseweetud ja paljundamiseks määratud hobuste eksemplaridega leppida, siis peame ka omandama need teguwiisid, mis mujal maades wõimaluse annawad meile sisseweoks hobuseid muretseda, s. o. andma tõu parandustööde tegeliste tagajärgede hindamise wõimaluse ja selles kätte saadud paremate tagajärgede eest tasu.

Tagajärgede hindamise wõimaluse annab ainult tegelik wõistlus. Paljudele ehk näib, et wõiduajamise platsil poolteise ringi läbisõitmine on minuti töö. Kuid tuleb meeles pidada, et selle töö „*celmäng*“ on mitukümmend aastat kestnud hobusetõu kaswatus olnud. See töö, õigem kümnete aastate töowili, nõuab tasu, ja üksikul inimesel käib see ülejõu. Siin on tarwis hulkade toetust.

Seda annab meie ajal ainult wõiduajamise plats.

Üheks sissetuleku allikaks wõiduajamise platsil on totalisaator. Kas on totalisaator ainult hasartmäng — mäng raha enese pärast? Ei, sest tal on häätengew otstarwe, olgugi et pääle mängu raha kuhugi kassasse edasi ei anta. Ta otstarwe on paréma, kõrgewäärtuslikuma hobuse andmine. Ja seepärast ei wõi totalisaatorit ainult hasartmänguks nimetada.

Ainult päältwaatajate piletirahadega ei suuda meie wäikestes linnades hippodroom wäärtuslist hobusematerjaali ligi tõmmata. Kui tahame hobusekaswatuses jääda mitte ainult paljundajateks, siis peame toetama hobuste wõistlusi, määrates kõrgeid auhindu wõistlejatele, ja lubama selleks summasid leida samal teel, nagu see mujal tarwitusel. Ratsawäe ohwitser.

Weltweebel August Issak.

Weltweebel August Issak sündis 23. aprillil 1895 Wõru maakonnas Wana Kasaritsa wallas taluperemehe pojana.

Kuni 1915 a., mil ta Wene sõjawäkke kutsuti, elas kodus wanemate juures. Wene sõjawäes teenides äratas lahingutes oma julgusega kaaslaste tähelepanu. 1917 a. sügisel Eesti väkke teenistusse võtmisel määrati ta kui wana meremees Merewäe Ekipaashi teenistusse, kust ta warsti Rannawalwe Side Päästejaamade walitsusse üle wiidi ja Narwa-Jõesuu raioonis postiwänemaks määrati. 1920 a. jaanuaris wiidi ta üle 6. piiriküti pataljoni Wiimase likwideerimisel wiidi ta üle 7. piiriküti pataljoni, kus kompanii ja raiooni weltweebliina teenis. 1921 a. sügisel wiidi ta üle Merewäe Side osakonda, kus Haapsalu postiwänemana kun 5. weebuarini 1923 teenis mil uuesti Piiriwalwe walitsusse üle toodi ja Tallinna kordoni ülemaks määrati Hiljem määrati ta oma palwepääle Randwere kordoni ülemaks. See kordon on salakaubitsemise suhtes üks kardetawamat.

Oma hoolsa edasiõppimise ja püüdmise tõttu omas weltweebel Issak laialdasi teadmisi piiriwalwe-teenistuse alal. Wiie ja poole aastase piiriwalwe-teenistuse aja jooksul on tal õnnestanud ligi pool-sada korda salakaubitsejaid tabada, omandades seega — samuti ka enda ausa, hoolsa ja korraliku

teenistusega-ülemuse lugupidamise ja kaasteenijate poolehoidu, kuid ühtlasi ka waenlasi rannaelanikkude hulgas. Mitu korda on salakaubawedajad temale kallale tunginud ja püssidest tema pääle tuld annud.

20. mail s. a. teada saades, et Randwere küla ümbruses piiritust maale tuua kawatsetakse, wõttis weltweebel Issak kõik abinõud salakauba tabamiseks tarwitusele. Et maaletoomise kohta kindlasti teada ei olnud, jagas ta alluwad walwurid kahte ossa. Poole öö ajal märkas weltweebel Issak rannale paati lähenewat. Pikk-silmaga waadates nägi ta, et paadisolijatel püssid kaasas olid. Sellest hoolimata ei kaotanud Issak julgust. Senikaua kui piiritust paadist maale laaditi ja rannas ootawate woorimeeste pääle pandi, peidus olles, astus ta julgelt piirituse koormatele wastu, neid seisma jääda käskides. Salakaubitsejad, kellele piiriwalwurite ilmumine ootamata tuli, pistsid, hobuseid teele jättes, mereranna sihis jookksma.

Weltweebel Issak laskis, et neid seisma jääda käskida, 2 pauku õhku. Põgenejad jäid seisma ja wastasid kogupauguga. Weltweebel Issak langes waenlase kuulist tabatult purustud pääga maha. Kuul oli temal otsaeest juuste rajalt sisse tunginud ja wälja tulles pool kukalt purustanud, mille tagajärjel surm pea-aegu silmapilkne oli. Weltweebel Issak'i surmaga kaotas piiriwalwe ühe parema ja julgema kordoniülema.

Ametlikud teated.

Wiiakse üle teenistusse: Leitnant Erich Schönhardt 6. jalgwäe rügemendist — Sõjawäe ühendatud õpeasutustesse, arwates 20. maist s. a. Sõjawäe ametnik Heinrich Erdfeldt end. Sõjamineeriteeriumi mehaanika töökodadest — Pioneerpataljoni, arwates 20. maist s. a. Leitnant Rudolf Kurelauk Sakala jalgwäe rügemendist — 7. jalgwäe rügementi, arwates 1. juunist s. a. Meriwäe noorem-leitnant Georg Baum Lennuwäe rügemendist — Läänemere laewastiku diwisjoni, arwates 1. juunist s. a. Meriwäe noorem-leitnant Richard Jöf-fert — Merijõudude staabist Lennuwäe rügementi, arwates 1. juunist s. a.

*

Wabariigi Walitsuse poolt 30. jaanuaril 1924 a. wastuwõetud ohwitseride auastme wanuse kindlaks-tegemise seadluse põhjal loetakse reserwist tegew-teenistusse wõetud ohwitserid: Eduard Johanson, Sidepataljonist, kapteniks, wanusega 5. märtsist 1917 a., ja Felix Dobra, Piiriwalwest, leitnandiks wanusega 22. sept. 1923 a.

Registreerimisele ilmunud alam-kapten Johan Kuljus nimetatakse ümber kapteniks, wanusega 26. nowembrist 1921 a. ja määratakse teenistusse 7. jalgwäe rügementi, 1. juunist s. a. arwates.

Arwatakse reserwi: Registreerimisele ilmunud leitnant Hendrik Wilpart, arwates 13. maist s. a.

Sõjawäe ametnik Karl Wilberg Sõjawäe varustuswalitsusest, arwates 15. maist s. a. Registreerimisele ilmunud sõjaaegne ametnik Otto Lukk, arwates 12. maist s. a. Leitnant Felix Dobra (Dobrow) Piiriwalwe walitsusest, arwates 12. maist s. a.

■ **Kustutakse ohwitseride nimekirjast:** Reserwist kolonel-leitnant Arnold Hinnom, kes Sõjawäe ringkonnakohtu otsusega 5. aprillist s. a. kõigi isearaliste õiguste ja eesõiguste kaotamisega 2^{1/2}

aastaks wangirootu mõistetud, arwates 23. apr. s. a. Harju maakonna rahwawäe- ja kaitseliidust kapten Wladimir Pawlow, kes 20. mail s. a. surnud.

Kustutakse ametnikkude nimekirjast kui riigikeelt mitteoskajad ja loetakse reameesteks: Reserwi sõjawäe ametnik Konstantin Dubko, sõjaaegne ametnik Richard Konrad, sõjaaegne ametnik Wassili Sautin.

Sõjawäe ametnikkude ja üleajateenijate-sõdurite kindlustamine koosseisude vähendamise korral.

Makswate määruste järele maksetakse sõjawäe ametnikkudele ja üleajateenijaile-sõduritele koosseisude vähendamise tõttu tegewast kaitsewäe teenistusest wabastamise korral ühe kuu palk ette. Samal ajal kindlustab 12. aprillil s. a. wastuwõetud „riigiteenistusest wabastamise korral palga edasimaksimise“ seadus, mis 31. dets. 1923 a. maksma hakkas, riigiteenijaid-erasisikuid koosseisu vähendamise tõttu teenistusest wabastamise ehk madalama koha pääle ümberpaigutamise korral 3 kuu palgaga wiimase teenistuskoha järele. Nii saab näiteks kaitsewäes sw. ametniku kohal teeniw erasisik (riigiteenija) teenistusest wabastamisel 3 kuu palga, kuna sw. ametnik 1 kuu palgalise kindlustusega peab leppima. Tähendatud seadust ei olnud võimalik kaitsewäelaste kohta tarwitusele wõtta, olgugi et ka kaitsewäelased riigiametnikkude mõiste alla kuuluvad, selletõttu, et nende kohta

erimäärused maksawad. Et kõrwaldada sarnast ebaloomulikku seisukorda, kus kaitsewäelased-riigiametnikud vähem kindlustatud seisukorras teiste riigiteenijate kõrwal, otsustas sõjaminister Wabariigi Walitsusele ettepaneku esitada, et 12. aprillil wastuwõetud riigiteenistusest wabastamise korral palga edasimaksimise seadus makswaks loetakaks ka kõigi nende kaitsewäelaste kohta, kes koosseisude vähendamise korral erimäärustega vähemal määral kindlustatud, s. t. sw. ametnikkude ja üleajateenijate-sõdurite kohta.

Leiab küsimus jaatawa lahendamise, siis saaksid wastawalt rahuldatud kõik sõjawäe ametnikud ja üleajateenijad-sõdurid, kes koosseisude vähendamise tõttu teenistusest wabastatud ehk madalamatele kohtadele ümberpaigutatud, alates 1. jaanuarist s. a.

Palgad Prantsuse sõjawäes.

Ohwitseride palgad (ühes ajutise lisarahaga ja sõjawäeliste kulude lisarahaga tariif № 3 — poissmeestele — järele):

Diwiisi kindral: 29.852 fr. aastas — 62.192 Emk. kuus (üks frank on arwatud praeguse kursi järele 25 Emk.);

Brigaadi kindral: 23.978 fr. aastas — 49.958 Emk. kuus;

Kolonel: 19.705 fr. aastas — 41.050 Emk. kuus;

Kolonel-leitnant: 16.674 fr. aastas — 34.738 Emk. kuus;

Pataljoni ülem (major): 2. palgaaste (pä-rast 4 a. aukraadis wõi 32 a. teenistust): 15.366 fr. aastas — 32.013 Emk. kuus; 1. palgaaste (wähem) 14.419 fr. aastas — 30.040 Emk. kuus;

Kapten: 4. palgaaste (12 a. aukraadis wõi 8 a. aukraadis ja 30 a. teenistust): 12.591 fr. aastas — 26.231 Emk. kuus; 3. palgaaste (8 a. aukraadis wõi 4 a. aukraadis ja 25 a. teenistust): 12.022 fr. aastas — 25.046 Emk. kuus; 2. palgaaste (4 a. aukraadis wõi 20 a. teenistust): 11.454 fr. aastas — 23.862 Emk. kuus; 1. palgaaste (wähem): 10.885 fr. aastas — 22.677 Emk. kuus;

Leitnant: 4. palgaaste (8 a. aukraadis ja 20 a. teenistust): 9635 fr. aastas — 20.073 Emk. kuus; 3. palgaaste (8 a. aukraadis wõi 4 a. aukraadis ja 15 a. teenistust): 9066 fr. aastas — 18.887 Emk. kuus; 2. palgaaste (4 a. aukraadis wõi 10 a. teenistust): 8687 fr. a. — 18.098 Emk. kuus; 1. palgaaste (wähem): 8308 fr. aastas — 17.308 Emk. kuus;

Alam-leitnant: 2. palgaaste (6 a. teenistust): 7191 fr. aastas — 14.981 Emk. kuus; 1. palgaaste (wähem) 6812 fr. aastas — 14.192 Emk. kuus;

Üleajateenijate allohwtseride palgad (arwatud palk, palgalisa, kuu lisaraha, kuu lisaraha lisa, sõjawäeliste kulude lisaraha tariif № 3 — poissmeestele — järele):

Wanem-adjutant: (wanem-weltweebel): 5904 fr. aastas — 12 300 Emk. kuus;

Adjutant (weltweebel): 5544 fr. aastas — 11.550 Emk. kuus;

Seersant-major (wanem-allohwtser): 4500 fr. aastas — 9375 Emk. kuus;

Seersant (noorem-allohwtser): 4212 fr. aastas — 8775 Emk. kuus. A. K.

Meriwäelised teated wälisriikidest.

Prantsusmaa.

Sõjalaewade ehitusprogrammi järele, mis senati ja saadikutekoja poolt sanktsioneeritud, hakatakse käesolewal aastal ehitama 2 kergest ristletjat, 6 torpeedolaewa ja 2 weelust paati. Pääle selle ostetakse selle programmi järele 2 õli-transportlaewa ja ehitatakse üks õli reserwuaar uute sõjalaewade õliküttega warustamiseks.

Uued ristletjad ehitatakse 10.000 tonnilised, mis on ettenähtud maksimaalne suurus Washingtoni kokkuleppes kergeristletjate kohta. Nende kiirus saab olema 34 sõlme tunnis ja mõlemad ristletjad saawad warustatud kaheksa 20 c/m ja 16 õhukaitse kahuriga. Torpeedolaewad saawad 1430 tonni suured olema ja relwastus saab koosnema neljast 13 c/m kahurist ning kahest 3 torulisest torpeedoaparaadist. Kiirus — 83 sõlme. Weelused paadid oleksid „Requin“i tüübilised — täiendustega, 1500 tonnilised ja kiirus 18 sõlme. Seniste „Requin“i tüübiliste weeluste paatide kiirus on 16 sõlme. 3000 tonniste weeluste ristletjate ehitamisega jäädakse esiotsa äraotawale seisukohale, kuni wastawad katsed, mis praegu käimas, nende otstarbekohasust tõendawad.

Greekamaa.

Greeka sõjalaewastik koosneb: kahest 13.000 tonnilisest 1905 a. wette lastud soomuslaewast „Kilkis“ ja „Lemnos“; ühest 1910 a. walmis saanud 9.960 tonnilisest ristletjast „Georgios Averoff“; ühest 1912 a. ehitatud kergest ristletjast „Helle“, 2.500 tonni; 8 destrojelist, millest 4 on 980 tonnilise suurusega; 12 vähemast torpeedolaewast, millest 6 on pärit end. Austria keiserlikust sõjalaewastikust, mõnest kahurpaadist ning abilaewast. Hiljuti omandati weel üks suurem liinilaew „Salamis“, 19.500 tonni. Seda laewa hakati 1913 a. Kielis ehitama, kuid ilma sõja lahtipuhkemise tõttu ei saanud ehitust lõpule wiia. Kui see laew korda seatakse, siis on ta Türgi „Göben'ile“ tõsiseks wastaseks sel korral, kui türklased ka „Göben'it“ üldse korda seada mõtlewad.

Weeluste paatide üldarw kogu ilmas.

	Walmis olewaid.	Ehitusel olewaid.
Inglismaal	92 tükki	8
Ameerika Ühisriikides	107 „	41
Brasiilias	3 „	—
Tshiiles	6 „	—
Daanimaal	12 „	2
Prantsusmaal	49 „	5
Saksamaal	— „	—
Itaalias	51 „	—
Jaapanis	24 „	15
Hollandis	13 „	2
Norraamaal	4 „	2
Peruus	2 „	2
Portugalis	4 „	—
Wenemaal	36 „	23
Hispaanias	4 „	6
Rootsimaal	10 „	8

Inglise weeluste paatide hulka ei ole arwatud need paadid, nimelt 6 tükki, mis Austraaliale, ja 2 tükki, mis Kaanadale antakse. Prantsuse 49 weelusest paadist on 4 tükki lammutamisele määratud ja Wenemaa 23 ehitusel olewast weelusest paadist on üks kokkuseadmisel, 2 tükki Nikolajewis kastidesse pakituna ja teade 20 weeluse paadi ehitamise kohta Petrogradis on kahtlane.

J. A—n.

Ilmariikide sõjalaewastikud.

Briti admiralteedi poolt 1. weebruariks awaldatud statistiliste andmete järele kujuneb allpool tähendatud riikide sõjalaewastiku suurus järgmiselt:

Briti — 22 lahinglaewa (dreadnought), 50 ristletjat, 186 miinipaati, 61 weelust paati.

Ameerika Ühisriigid — 18 lahinglaewa, 25 ristletjat, 309 miinipaati, 110 weelust paati.

Jaapani — 10 lahinglaewa, 17 ristletjat, 78 miinipaati, 44 weelust paati.

Prantsusmaa — 9 lahinglaewa, 11 ristletjat, 48 miinipaati, 48 weelust paati.

Itaalia — 7 lahinglaewa, 13 ristlejat, 51 miinipaati, 43 weealust paati.

Wenemaa — 6 lahinglaewa, 3 ristlejat, 20 miinipaati, 23 weealust paati.

Saksamaa — 8 lahinglaewa, 2 ristlejat, 16 miinipaati, weealuseid paate pole.

Kawatsetakse juure ehitada:

Inglismaal — 2 lahinglaewa, 4 ristlejat, 3 miinipaati, 7 weealust paati.

Ühisriigid — 11 ristlejat, 11 weealust paati.

Jaapan — 12 ristlejat, 28 miinipaati, 35 weealust paati.

Prantsusmaa — 3 ristlejat, 12 torpeedopaati, 21 weealust paati.

Itaalia — 2 ristlejat, 8 torpeedopaati.

Wenemaa — 1 lahinglaew, 1 ristleja, 26 torpedopaati, 1 weealune paat.

Saksamaa — 1 ristleja.

K. M.

Wäljamaa sõjawäed.

Läti sõjawägi.

Teenistusaja lühendamine. Parlamendi eelarwekommissjoni otsusel lühendakse sel aastal sunduslik teenistusaeg Läti sõjawäes 3 kuu võrra — 18 kuu asemele 15 kuud. Sõjaministeeriumi soovil on see seadus maksew esialgu ainult 1924/25 eelarwe aastal. Põhjuseks on majandusline kitsikus möödunud ikaldusaasta tõttu. Kui tulewikus eelarwe lubab, jääb teenistusaeg endiselt 18 kuu pääle kindlaks.

Riwi staashi teenimine. Läti sõjaministri korraldusel nimetakse sel suwel kõik senised rügementide ja suurüksuste diwisjonide majandus-ülemad ajutiselt riwisse staashi teenima. Wastawate wäeüksuste ülemad peawad 1. juuliks s. a. esitama kohusetäitjate nimekirjad. Kohusetäitjateks wõib nimetada ainult kedagi pataljoni ehk diwisjoni ülematest.

Sõdurite terwisline seisukord. Läti sõjawäe terwishoiuwalitsuse ülema, sanitaär-kindrali Snikersi aruandest on näha, et Läti sõdurite terwisline seisukord on s. a. rahuloldaw. Kõige rohkem haigusi toowad kaasa noorsõdurid Latgalliast. el aastal oli nende seas ligi 1122 nahahaigused juhtumist. Samuti on tihti noorsõdurid Latgalliast kaetud täidega (457 juhust s. a.). Kasarmuolud on puudulikud. Sõdurid on liiga kokku surutud. Uute kasarmute ehitamiseks puudub weel raha. Sõdurite pesupesemine ja saunaskäimise küsimus ei ole üheski garnisonis korraldatud. Sõdurid

peawad kas ise pesu pesema ehk seda eraasutusse andma. Sõjawäe saunad puuduwad. —g

Nõukogude Wene.

Reservlaste õppused P. A. Ühisriikides. „Krasnaja Swesda“ teatel on P. A. Ühisriikide kindralstaabil eeltööd käimas reserwlaste suwistele õppustele kutsumiseks käesolewal suwel. Tähen-datud otstarbeks on kindralstaabil 1.277.500 dollariline krediit käsutada. On kawatus ära pidada 15-päewalised manöwrid, kus reserwlastest moodustatud üksused liidetakse manöwri ajaks alaliste rügementidega.

Ühes sellega on kawatsetud iga armeekor-puse piirkonnas kutsuda kordamisele 15 päewaks 900—950 tagawara ohwitseri. Üks osa eeltähenda-tud reserw-ohwitseride arwust saadetakse pääle 15-päewaliste õppuste lõpetamist wäeosas 3 kuuks sõjakoolidesse kursuse läbiwõtmiseks.

Tööstuse mobilisatsiooni läbiwiimise alal eel-töödeks on määratud 160 ohwitseri.

On kawatsetud käesolewal aastal õppustele kutsuda üldse kuni 300.000 reserwlast, kelle õpetamiseks on määratud 400 kaaderohwitseri. K. A.

Sõja weterinäär-akadeemia N. Wenes. „Krasnaja Swesda“ teatel olla Glawwetupril kawatus ühes õpeasutusrikkamas linnas awada sõja weterinäär-akadeemiat, millest Nõukogude Wenemaal üldse ja punawäes eriti suurt wadjadust tuntawat. K. A.

Küsimused ja kostused.

Küsimus № 25. Kas wõetakse eeltulewal sügisel Sõja- ja Merewäe Kadettide Kooli kaswandikke, ja kui, siis missugustesse klassidesse? L—us.

Wastus. Käesolewal aastal wõetakse kas-

wandikke sõjakooli üldklassidesse ja nooremastesse spetsiaalklassidesse. Wiimastesse neid, kes kesk-kooli lõpetanud. Merewäe kadettide kooli kaswandikke ei wõeta.

1924 a. üleriiklised kaitsewäe kergejõustiku wõistlused.

Tallinna garnisoni spordikommisjon kawatseb Tallinnas augusti algul s. a korraldada üleriiklised kaitsewäe kergejõustiku wõistlused. Wõistluste kawas on ka ettenähtud järgmised puht-sõjawäelised numbrid:

Sõjawäeline wilewõistlus: 1) 5 klm. käimine rakmetes. 2) Laskmine 200 mtr. pääle. 3) 60 mtr. jooks rakmetes. 4) Ujumine 50 mtr. pääle. 5) Granaadi wiske.

Grupijooks rakmetes kergekuulipildujaga: Jooksu maa pikkus 1 klm. Grupi koosseis — 10 sõdurit ja üks ohwitser.

Wäeosade gruppide waheline neljawõistlus: 1) 10 klm. käimine rakmetes. 2) Ujumine 100 mtr. pääle; aeg arwatakse riidest lahtiwõtmise silmapilgust alates. 3) laskmine lamedes 300 mtr. pääle. 4) Granaadi kauguswiske. Grupp on kolm meest suur.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Rizsargs № 5. Militari zinatniskis unlitera-riski — sabiedriskis menesraksts.

Republic of Esthonia (Eesti). Eesti New-York'i konsulaadi wäljaanne.

Eesti Majandus № 19, 20, 21. Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Eesti Spordileht № 7/8. Eesti spordi keskliidu häälekandja.

Agu №21. Kirjanduse, kunsti ja kultuuri ajakiri.

Eesti Politseileht № 20. Administratiiv õiguline aegkiri.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg

Wäljaandja: Kindralstaap.

„Sõduri“

kirjastusel ilmunud raamatuid on järgmised saadawal:

Prof. Martens: Sõda ja õigus, sõda ning seadus. Hind 50 mk.

Kolonel Reek ja ltn. Kent: Hobune, tema hindamine. Haiguste ja wäliliste pahede äratundmine, wanaduse ja kaswu äramääramine; tabelite ja joonistustega. Hind 30 mk.

Kapten Leets: Nurgamõõtja, bussoli ja stereo-toru tarvitamine Wene ja Inglis suurtükikide jaoks Laskemärkide kättejuhatamine. 44 joonistusega. Hind 65 m.

Kolonel Limberg: Kõnd. Selgitawate joonistustega. Hind 20 mk.

Kolonel Reek: Aja kaotus on — surm. Broshüür. Hind 30 mk.

Kindral-major Lebedew: Gaasiasjandus sõjas. Hind 50 mk.

Raamatuid wõib saada „Sõduri“ talitusest Tallinn, Pagari tän. 1, tuba 25-a. Telef. 163 (Sw. keskj.).

Soomusrongide diviis vabadussõjas

Punaväe sissetungimine ja väljatõrjumine.

Kokkuseadnud Soomusrongide Brigaadi
— Ajaloo Komitee korraldusel —

Ed. Laamann.

Hind 200 mk.

Saada „Sõduri“ talitusest, Tallinnas, Pagari tän. № 1

Sõduri talituses on saadawal järgmised raamatud.

Ratsasõidu õpetus	Hind 50 mk
Juhatused käsigranaatide ilmutamiseks	„ 10 „
Jalgwäe määrustik, 1. osa	„ 50 „
Kehaline kaswatus, Wõimlemismängud, I wihk	„ 25 „
Kehaline kaswatus, Wõimlemismäng. Liidu jalgpall, II wihk	„ 35 „
Lühikesed juhendid talwisteks õppusteks ohwitseridega	„ 20 „
Ameerika Ühisriikide sõjawägedes makswad doktriinid, printsipiid ja meetodid	„ 20 „
Määrused sõjamängu korraldamiseks.	„ 25 „
Laske-eeskiri jalgwäe relwadele, I osa	„ 120 „
R. Kent. Distsipliin	„ 75 „

Tähendatud raamatuid wõib ka postiga tellida, kusjuures saatekulu tellija kanda jääb.

„Sõduri“

järgmised aastakäigud on weel saadawal

- 1-ne aastakäik (1919 a.) 39 numbrit (puudub № 1), hind 150 mk.
2-ne aastakäik (1920 a.) 52 numbrit, hind 200 mk.
4-jas (1922 a.) 23 numbrit (puudub № 1) ühes lisadega (12 numbrit), hind 300 mk.
5-es aastakäik (1923 a.) 24 numbrit ühes lisadega (12 numbrit), hind 300 mk.

Kolmandast aastakäigust on saadawal mõned üksikud numbrid.

Tellida wõib, postiga ehk suusõnal, „Sõduri“ talitusest, Tallinn, Pagari tän. 1, tuba 25-a. Telefon № 163 (Sw. keskj.).

